A TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE (második tanács)

2011. március 3.*

A T-122/07–T-124/07. sz. egyesített ügyekben,

a **Siemens AG Österreich** (székhelye: Bécs [Ausztria]),

a **VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG** (székhelye: Bécs)

felpereseknek a T-122/07. sz. ügyben,

a **Siemens Transmission & Distribution Ltd** (székhelye: Manchester [Egyesült Királyság])

felperesnek a T-123/07. sz. ügyben és

* Az eljárás nyelve: német.

a **Siemens Transmission & Distribution SA** (székhelye: Grenoble [Franciaország]),

a **Nuova Magrini Galileo SpA** (székhelye: Bergamo [Olaszország])

felpereseknek a T-124/07. sz. ügyben

(képviselik őket: H. Wollmann és F. Urlesberger ügyvédek)

az **Európai Bizottság** (képviselik kezdetben: F. Arbault és O. Weber, később: X. Lewis és A. Antoniadis, valamint végül: A. Antoniadis és R. Sauer, meghatalmazotti minőségben)

alperes ellen

elsődlegesen az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/F/38.899 – „gázszigetelt kapcsolóberendezések”-ügy) 2007. január 24-én hozott C (2006) 6762 végleges bizottsági határozat részleges megsemmisítése, illetve másodlagosan a felperesekkel szemben kiszabott bírság mérséklése iránt benyújtott kérelme tárgyában,

A TÖRVÉNYSZÉK (második tanács),

tagjai: I. Pelikánová elnök (előadó), K. Jürimäe és S. Soldevila Fragoso bírák,

hivatalvezető: K. Andová tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2010. március 16-i tárgyalásra,

meghozta a következő

Ítéletet

A jogvita előzményei

I – *A felperesek és a VA Tech-csoport*

1 1998. szeptember 20-án a VA Technologie AG megszerezte a Rolls-Royce egyik leányvállalatát, a Reyrolle Ltd-t (későbbi nevén VA Tech Reyrolle Ltd), jelenleg Siemens Transmission & Distribution Ltd, amely társaság a T-123/07. sz. ügy felperese (a továbbiakban: Reyrolle). 2001. március 13-án a VA Technologie, 100%-os tulajdonban lévő leányvállalatán, a VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG-en keresztül – amely társaság a T-122/07. sz. ügy második felperese (a továbbiakban: KEG), bevitte a Reyrolle társaságot az újonnan alapított VA Tech Schneider High Voltage GmbH (a továbbiakban: VAS) társaságba, amelyben a leányvállalatán keresztül 60%-os részesedéssel rendelkezett, a fennmaradó részben pedig a Schneider Electric SA részesedett. Ez utóbbinak a VAS-ba szolgáltatott vagyoni hozzájárulása a Schneider Electric High Voltage SA, későbbi nevén VA Tech Transmission & Distribution SA, jelenleg pedig Siemens Transmission & Distribution SA, amely társaság a T-124/07. sz. ügy első felperese (a továbbiakban: SEHV), valamint a Nuova Magrini Galileo SpA volt, amely társaság a T-124/07. sz. ügy második felperese (a továbbiakban: Magrini), amely két társaság korábban a Schneider Electric 100%-os tulajdonú leányvállalata volt, és 1999 óta az SEHV-ben összpontosulnak a Schneider Electric több leányvállalatának korábbi magasfeszültségi tevékenységei.

2 2004 októberében a VA Technologie a KEG-en keresztül megszerezte a Schneider Electric VAS tőkéjében való részesedés egészét.

3 2005-ben a Siemens AG az egyik leányvállalata, a T-122/07. sz. ügy első felperese, a Siemens AG Österreich (a továbbiakban: Siemens Österreich) által meghirdetett nyilvános vételi ajánlat útján kizárólagos irányítást szerzett a csoport felett, amelynek a VA Technologie volt az anyavállalata (a továbbiakban: VA Tech-csoport). Ezen irányításszerzést követően a VA Technologie, majd a VAS összeolvadt a Siemens Österreichhal.

II – *A GIS és a pert megelőző eljárás*

4 A gázszigetelt kapcsolóberendezéseket (a továbbiakban: GIS) a villamosenergia-hálózatokon áramló energia ellenőrzésére használják. Olyan erősáramú berendezésekről van szó, amelyeket a kulcsrakész villamossági alállomások fő alkotórészeként használnak. Az alállomások olyan segéderőművek, amelyek elektromos áramot alakítanak át. Az alállomások fő alkotórészei a transzformátor mellett az ellenőrzési rendszerek, a relék, az akkumulátorok, a töltők és a kapcsolóberendezés. A kapcsolóberendezés szerepe a transzformátok túlterheléstől való védelme és/vagy az áramkör és a meghibásodott transzformátor izolálása.

5 A kapcsolóberendezés lehet gázszigetelt, légszigetelt, vagy vegyes szigetelésű, amennyiben a két előző technikát kombinálja. A GIS-t az egész világon értékesítik a kulcsrakész alállomások integrált részeként, illetve ilyen alállomásokba integrálandó alkatrészekként. Ezen alállomások teljes árának hozzávetőleg 30–60%-át teszik ki.

6 2004. március 3-án az ABB Ltd értesítette a Bizottságot a GIS-ágazatban fennálló versenyellenes magatartásokról, és szóbeli mentességi kérelmet terjesztett elő a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló, 2002. február 19-i bizottsági közlemény (HL 2002. C 45., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 155. o.; a továbbiakban: engedékenységi közlemény) értelmében.

7 Az ABB által bejelentett magatartások a GIS-projektek értékesítésének világszintű koordinációjában valósultak meg, ami a piacok felosztásával, a kvóták felosztásával, a piaci részesedések fenntartásával, – annak érdekében, hogy a szerződéseket e gyártóknak ítéljék oda – a GIS-projektek e célra kijelölt gyártók számára történő odaítélésével és az ajánlattételi eljárások manipulálásával (összejátszás az ajánlattétel során), az oda nem ítélt GIS-projektekre vonatkozó összetett megállapodásokon keresztül az árak rögzítésével, a kartellben részt nem vevő vállalkozásokkal kötött licencmegállapodások megszüntetésével, továbbá a szenzitív piaci információk cseréjével járt.

8 Az ABB a bírságok alóli mentességre irányulóan szóban előterjesztett kérelmét szóbeli észrevételekkel és okirati bizonyítékokkal egészítette ki. 2004. április 25-én a Bizottság feltételes mentességet adott az ABB-nek.

9 Az ABB nyilatkozatai alapján a Bizottság vizsgálatot indított, valamint 2004. május 11-én és 12-én ellenőrzéseket végzett az Areva T&D SA, a Siemens AG, a VA Tech-csoport, a Hitachi Ltd és a Japan AE Power Systems Corp (a továbbiakban: JAEPS) telephelyein.

10 2004. július 30-án a VA Tech-csoport egy feljegyzést és egyéb iratokat küldött a Bizottságnak, majd 2004. augusztus 23-án további információkat szolgáltatott.

11 2006. április 20-án a Bizottság kifogásközlést fogadott el, amelyet 20 társaságnak, többek között a felperesnek is megküldött.

III – *A megtámadott határozat*

12 2007. január 24-én a Bizottság elfogadta az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/F/38.899 – „gázszigetelt kapcsolóberendezések”-ügy) C (2006) 6762 végleges határozatot (a továbbiakban: megtámadott határozat). Erről 2007. február 7-én és 8-án értesítette a felpereseket.

13 A felpereseken és a Schneider Electricen kívül a megtámadott határozat címzettje volt az ABB, az Alstom SA, az Areva SA, az Areva T&D AG, az Areva T&D Holding SA és az Areva T&D SA (a továbbiakban együtt: az Areva-csoport társaságai), a Fuji Electric Holdings Co., Ltd és a Fuji Electric Systems Co., Ltd (a továbbiakban együtt: Fuji), a Hitachi Ltd és a Hitachi Europe Ltd (a továbbiakban együtt: Hitachi), a JAEPS, a Mitsubishi Electric System Corp. (a továbbiakban: Melco), a Siemens és a Toshiba Corp.

14 A Bizottság a megtámadott határozat (113)–(123) preambulumbekezdésében kifejtette, hogy a kartellben részt vevő különböző vállalkozások – néhány piac kivételével – világszinten összehangolták a GIS-projektek odaítélését azon szabályok szerint, amelyekben különösen a becsült történeti piaci részesedéseket nagyban tükröző kvóták fenntartása érdekében állapodtak meg. Hozzátette, hogy a GIS-projekteket egy közös „japán” és egy közös „európai” kvóta alapján ítélték oda, amelyeket aztán a japán, illetve európai gyártóknak maguk között kellett felosztaniuk. Egy 1988. április 15-én Bécsben aláírt megállapodás (a továbbiakban: GQ-megállapodás) állapította meg a GIS-projekteknek vagy a japán gyártóknak, vagy az európai gyártóknak való odaítélését lehetővé tévő szabályokat, és azok mennyiségének a

megfelelő kvótába való beszámítását. Egyébként a megtámadott határozat (124)–(132) preambulumbekezdésében a Bizottság kifejtette, hogy a kartellben részt vevő különböző vállalkozások íratlan egyezséget kötöttek (a továbbiakban: közös egyezség), amelynek értelmében GIS-projektek egyrészt Japánban, másrészt a kartell európai tagországaiban – együttesen a GIS-projektek „anyaországai" – a kartell japán, illetve európai tagjai részére voltak fenntartva. A GIS-projektek az „anyaországokban" nem voltak a két csoport közötti információcsere tárgyai, és azok nem kerültek a csoportok kvótáiban beszámításra.

15 A GQ-megállapodás tartalmazott továbbá a két gyártócsoport közötti, a kartell működéséhez szükséges – többek között az említett csoportok titkárai által biztosított – információcserére, az érintett közbeszerzések manipulációjára, valamint az oda nem ítélhető GIS-projektekkel kapcsolatos árak rögzítésére vonatkozó szabályokat is. A GQ-megállapodás 2. melléklete értelmében e megállapodás – az Egyesült Államok, Kanada, Japán és 17 nyugat-európai ország kivételével – az egész világra kiterjedt. Továbbá a közös egyezség értelmében az anyaországokon kívüli európai országokban létező GIS-projektek is az európai csoportnak voltak fenntartva, mivel a japán gyártók kötelezettséget vállaltak arra, hogy Európában nem nyújtanak be GIS-projektekre vonatkozó ajánlatokat.

16 A Bizottság szerint a GIS-projektek európai gyártók közötti felosztását egy ugyancsak Bécsben 1988. április 15-én aláírt, „E-Group Operation Agreement for GQ-Agreement" című megállapodás (az E csoport GQ-megállapodás végrehajtására vonatkozó megállapodása; a továbbiakban: EQ-megállapodás) rendezte. A Bizottság megjegyezte, hogy a GIS-projektek odaítélésére Európában ugyanazon szabályok és eljárások vonatkoztak, mint a többi országban. Többek között az Európában létező GIS-projekteket ugyanúgy be kellett jelenteni, nyilvántartásba kellett venni, oda kellett ítélni, vagy azokra minimálárszintet jelöltek ki.

17 A Bizottság a megtámadott határozat (142) preambulumbekezdésében megállapította, hogy a GQ-megállapodásban és az EQ-megállapodásban, valamint a kartell megszervezésének és működésének érdekében a kartell különböző tagjai – az európai tagok esetében számokból álló, a japán tagok esetében betűkből álló – kóddal kerültek azonosításra. Az eredeti kódokat 2002 júliusától számokkal helyettesítették.

18 A Bizottság a megtámadott határozat 1. cikkének p) és t) pontjában megállapította, hogy a Siemens Österreich és a KEG az 1988. szeptember 20. és 2000. december 13. közötti időszakban, illetve a 2002. április 1-je és 2004. május 11. közötti időszakban részt vett a jogsértésben.

19 A Bizottság a megtámadott határozat 1. cikkének m), q) és r) pontjában megállapította, hogy a Reyrolle, az SEHV és a Magrini az 1988. április 15. és 2000. december 13. közötti időszakban, illetve a 2002. április 1-je és 2004. május 11. közötti időszakban részt vett a jogsértésben.

20 A megtámadott határozat 1. cikkében meghatározott jogsértések tekintetében a Bizottság a Siemens Österreich és a KEG társaságokkal szemben az említett határozat 2. cikkének l) pontjában 12 600 000 euró összegű bírságot szabott ki, amelynek megfizetéséért a Reyrolle-lal egyetemlegesen felelősek.

21 A megtámadott határozat 1. cikkében meghatározott jogsértések tekintetében a Bizottság a Reyrolle-lal szemben az említett határozat 2. cikkének l) pontjában 22 050 000 euró összegű bírságot szabott ki, amelyből 17 550 000 euró összegért az SEHV és a Magrini, 126 000 000 euró összegért pedig a Siemens Österreich és a KEG egyetemlegesen felelős.

22 A megtámadott határozat 1. cikkében meghatározott jogsértések tekintetében a Bizottság az SEHV és a Magrini társaságokkal szemben az említett határozat 2. cikkének k) és l) pontjában 22 050 000 euró összegű bírságot szabott ki, amelyből 17 550 000 euró összegért a Reyrolle-lal, 4 500 000 euró összegért pedig a Schneider Electric-kel egyetemlegesen felelősek.

Az eljárás és a felek kérelmei

23 A Törvényszék Hivatalához 2007. április 17-én benyújtott keresetlevelükkel a felperesek előterjesztették a jelen kereseteket.

24 2007. augusztus 27-én a Bizottság ellenkérelmet terjesztett elő.

25 2007. október 22-én a felperesek választ terjesztettek elő.

26 2007. december 14-én a Bizottság viszonválaszt terjesztett elő.

27 A Törvényszék 2010. január 20-i végzésével a felek meghallgatását követően úgy határozott, hogy egyesíti a jelen ügyeket a szóbeli szakasz lefolytatása és az ítélethozatal céljából, a Törvényszék eljárási szabályzatának 50. cikkével összhangban.

28 Az eljárási szabályzat 64. cikkének megfelelően hozott pervezető intézkedések keretében a Törvényszék felhívta a feleket, hogy válaszoljanak az általa feltett írásbeli kérdésekre. A felperesek és a Bizottság az előírt határidőn belül válaszoltak e kérdésekre.

29 A felek szóbeli előadásait és a Törvényszék által szóban feltett kérdésekre adott válaszait a 2010. március 16-i tárgyaláson hallgatták meg.

30 A 2010. március 16-i tárgyalás során az SEHV és a Magrini a Törvényszék felhívására benyújtották a tribunal de commerce de Grenoble (grenoble-i kereskedelmi bíróság, Franciaország) 2009. december 18-i ítéletének másolatát, melyet egy több felperest is érintő ügyben hoztak, és amellyel kapcsolatban a felek előterjeszthették észrevételeiket. A Bizottság kérésére a Törvényszék a Bizottság számára az írásbeli észrevételeinek benyújtására meghatározott határidőt 2010. március 26-ig meghosszabbította. Ezen észrevételeket, amelyeket az előírt határidőn belül benyújtottak, csak annyiban vette a Törvényszék figyelembe, amennyiben a tribunal de commerce de Grenoble 2009. december 18-i ítéletére vonatkoztak.

31 A felperesek keresetükben azt kérik, hogy a Törvényszék:

– semmisítse meg a megtámadott határozat 1. cikkét, amennyiben az megállapítja, hogy a Reyrolle, az SEHV és a Magrini megsértették az EK 81. cikket és az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás (a továbbiakban: EGT-Megállapodás) 53. cikkét az 1998. április 15. és 2000. december 13. közötti időszakban, illetve megállapítja, hogy a felperesek valamennyien megsértették e rendelkezéseket a

2002. április 1-je és 2002. október 9. közötti, valamint a 2004. január 21. és 2004. május 11. közötti időszakban;

– semmisítse meg a megtámadott határozat 2. cikkét a felperesekre vonatkozó részében;

– másodlagosan, a felperesekkel szemben kiszabott bírságok összegét a Siemens Österreich és a KEG esetében 1 980 000 eurót, a Reyrolle és a Magrini esetében 1 100 000 eurót, az SEHV esetében pedig 2 750 000 eurót meg nem haladó összegre mérsékelje;

– a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

32 A Bizottság azt kéri, hogy a Törvényszék:

– utasítsa el a keresetet;

– kötelezze a felpereseket az eljárás költségeinek viselésére.

A jogkérdésről

I – *A megsemmisítés iránti kérelmekről*

33 Megsemmisítés iránti kérelmeik alátámasztására a felperesek két jogalapra hivatkoznak. Az első jogalap az EK 81. cikk (1) bekezdésének és az EGT-Megállapodás 53. cikke (1) bekezdésének, valamint az [EK 81. cikkben] és [EK 82. cikkben] meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 23. cikke (2) és (3) bekezdésének, valamint 25. cikke (1) és (2) bekezdésének megsértésén alapul. A második jogalap a meghallgatáshoz való jog megsértésén alapul.

A – *Az EK 81. cikknek és az EGT-Megállapodás 53. cikke (1) bekezdésének, valamint az 1/2003 rendelet bizonyos rendelkezéseinek megsértésére alapított, első jogalapról*

34 Az első jogalap keretében a felperesek úgy érvelnek, hogy a Bizottság a bírság megállapításakor több szempontból is megsértette az EK 81. cikket és az EGT-Megállapodás 53. cikkét, valamint az 1/2003 rendelet bizonyos rendelkezéseit. E jogalap három részre oszlik, amelyek először is az állítólagos jogsértés bizonyításának hiányán, másodszor az állítólagos jogsértés időtartamával kapcsolatos értékelési hibán, illetve harmadszor a kiszabott bírság túlzott mértékén alapulnak. A T-123/07. és a T-124/07. sz. ügyekben a Reyrolle, az SEHV és a Magrini az 1998. július 16. előtti időszak vonatkozásában az állítólagos jogsértés elévülésére alapított részre is hivatkoznak.

1. Az állítólagos jogsértés bizonyításának hiányára alapított részről

a) A felek érvei

35 A felperesek azt állítják, hogy a Bizottság nem bizonyította kellőképpen az EK 81. cikk megsértését a 2000. december 13-át megelőző időszak tekintetében. Szerintük a GQ-megállapodás 2. mellékletéből kétségtelenül kitűnik, hogy az európai piacok nem tartoznak e megállapodás alkalmazási körébe. Ekképpen a Bizottság e megállapodásból nem következtethetett az EK 81. cikk szerinti kartell fennállására, azaz olyan megállapodás fennállására, amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.

36 Egyébiránt kétséges a megtámadott határozat (164) preambulumbekezdésében hivatkozott GIS-projektek listájának bizonyító ereje. Egyfelől a Bizottság nem jelezte, hogy az említett lista milyen céllal készült, és nem fejtette ki, hogy a felsorolt GIS-projektek a felek közötti megállapodások tárgyát képezték-e. Másfelől, amennyiben e lista a hozzávetőleg 1620 projekt közül csupán tizenegy GIS-projektre vonatkozik, amelyek földrajzilag a közös piacot érintik, az főként az ilyen megállapodások közös piacra gyakorolt érzékelhető hatásának hiányát tanúsítja.

37 A Bizottság vitatja a felperesek érveit.

b) A Törvényszék álláspontja

38 A megtámadott határozatból, különösen annak (124)–(163) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a Bizottság úgy találta, hogy a felpereseknek felrótt, és általa szankcionált kartell azon „közös egyezségen" alapult, amelynek értelmében az „anyaországokbeli" GIS-projektek a kartell japán és európai tagjai számára voltak fenntartva, illetve az európai ún. „anyaországi" piacok védelmén, az „európai nem anyaországokban" a piac európai gyártók között közbeszerzési szerződések manipulációja és árakra vonatkozó megállapodások révén való felosztásán alapult. A Bizottság szerint a közös piacra irányuló kartellt a „közös egyezség" végrehajtása valósította meg, amely egyezségnek a GQ-megállapodás csupán egyik eleme volt.

39 A „közös egyezség" fennállásának és terjedelmének bizonyítása végett a Bizottság a megtámadott határozatban számos tényezőt megemlített amelyek közül a legjelentősebbek az ABB, M. tanú, a Fuji és a Hitachi nyilatkozatai, valamint egyes dokumentumok, mint például a GQ-megállapodás és az EQ-megállapodás, valamint ezek mellékletei, a kartell keretében megvitatott GIS-projektek – ABB által szolgáltatott – listája, valamint egy keltezés nélküli, „A JJC-vel folytatott megbeszélés összefoglalója" című dokumentum, amelyet a Bizottság a VA Tech-csoport telephelyein tartott ellenőrzések során talált, illetve W., J. és B. – a VA Tech-csoport alkalmazottai – közötti 1999. január 18-i levélváltás.

40 Az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke megsértése fennállásának vitatása érdekében a felperesek annak állítására szorítkoznak, hogy a GQ-megállapodásnak nem volt célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, valamint vitatják az európai GIS-projekteknek a megtámadott határozat (164) preambulumbekezdésében szereplő listájának bizonyító erejét. Nem vitatják ugyanakkor sem a „közös egyezség" fennállását, sem a fenti 39. pontban említett egyéb tényezők bizonyító erejét, amelyek alapján a Bizottság azon megállapításra jutott, hogy a kartell ilyen hatást gyakorolt. Ugyanakkor a Bizottság által alapul vett

tényezők nagy számára tekintettel a jelen esetben a felperesek nem vitathatják általánosságban az EK 81. cikk megsértésének fennállását, amennyiben nem kérdőjelezik meg kifejezetten a Bizottság fenti megállapításait, és többek között nem fejtik ki részletesen, hogy a Bizottság által hivatkozott bizonyítékok mennyiben elfogadhatatlanok, nem relevánsak, vagy mennyiben nem bírnak bizonyító erővel.

41 Meg kell állapítani ugyanis, hogy még amennyiben figyelembe is vesszük azon tényt, mely szerint a GQ-megállapodás megfogalmazása kizárja annak az európai országok többségében való alkalmazását, és amennyiben eltekintünk az európai GIS-projekteknek a megtámadott határozat (164) preambulumbekezdésében szereplő listájától, a Bizottság által hivatkozott bizonyítékok elegendőek a „közös egyezség" terjedelmének bizonyításához.

42 Először is a Bizottság azon állítása, miszerint a kartell európai tagjai megvitatták és maguk között felosztották a GIS-projekteket a közös piacon és az EGT területén belül, önmagában lehetővé teszi annak megállapítását, hogy a kartell hatást gyakorolt e területek versenyére. A megtámadott határozatból továbbá kitűnik, hogy a Bizottság az ABB és M., valamint a Fuji és a Hitachi nyilatkozataira, az EQ-megállapodás 2. mellékletére, az európai GIS-projekteknek a megtámadott határozat (164) preambulumbekezdésében szereplő listájára, a „JJC-vel folytatott megbeszélés összefoglalója" című dokumentumra, illetve az 1999. január 18-i levélváltásra is támaszkodott.

43 Másodszor, amint a megtámadott határozat (125)–(131) preambulumbekezdéséből kitűnik, a Bizottság az ABB és M., valamint a Fuji és a Hitachi nyilatkozataira, és az EQ-megállapodás 2. mellékletére alapította azon megállapítását, miszerint az európai és a japán gyártók világszinten felosztották maguk között az érintett piacot, oly

módon, hogy a japán GIS-projekteket a japán gyártóknak tartották fent, míg az európai GIS-projekteket főszabály szerint az európai gyártók számára tartották fent.

44 Harmadszor, amint a megtámadott határozat (133)–(138) preambulumbekezdéséből kitűnik, a Bizottság az ABB és M. nyilatkozataira, a „JJC-vel folytatott megbeszélés összefoglalója" című dokumentumra, illetve az 1999. január 18-i levélváltásra alapította azon megállapítását, miszerint fennáll az európai „gyártói" piacok védelme oly módon, hogy azon országokban, amelyekben az európai gyártók történetileg jelen vannak, a GIS-projekteket e gyártók számára tartották fent, és ezek nem számítottak bele a kartell címén megállapított kvótákba.

45 Ennélfogva, még azt feltételezve is, hogy a felperesek által vitatott két bizonyítékot illetően felhozott kifogások megalapozottak, az nem kérdőjelezné meg a Bizottság azon megállapítását, miszerint a kartell azzal a hatással járt, hogy a közös piacon és az EGT-n belüli versenyt akadályozta, korlátozta vagy torzította.

46 Következésképpen el kell utasítani az első jogalap első részét.

2. Az állítólagos jogsértés időtartamával kapcsolatos értékelési hibákra alapított részről

47 A felperesek úgy érvelnek, hogy a megtámadott határozat értékelési hibákat tartalmaz a jogsértés időtartamát illetően, aminek eredményeképpen ezen időtartamot indokolatlanul megemelték. E hibák először is azon időpontra vonatkoznak, amelyen a felperesek megszakították a jogsértésben való részvételüket, másodszor pedig azon időpontra, amikor a VA Tech-csoporthoz tartozó társaságok által alkotott vállalkozás

(a továbbiakban: VA Tech vállalkozás) ismét részt kezdett venni a jogsértésben, és harmadszor pedig a jogsértés megszűnésének időpontjára.

a) Azon időpontról, amelyen a felperesek megszakították a jogsértésben való részvételüket

A felek érvei

48 A felperesek az első jogalap első, az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke állítólagos megsértése bizonyításának hiányára alapított részéhez képest másodlagosan azt állítják, hogy a Bizottság hibát vétett, amikor azt állapította meg, hogy a felperesek 2000. december 13-án, a Ville-d'Avray-ban (Franciaország) a kartell állítólagos felbomlásának – amit a többi résztvevő elhitetett a felperesekkel – megünneplésére rendezett est napján megszakították a jogsértésben való részvételüket, míg azt kellett volna megállapítania, hogy e megszakításra 1998. július 16-án, a megtámadott határozat (164) preambulumbekezdésében említett utolsó európai GIS-projekt megtárgyalásának időpontjában került sor, vagy legkésőbb 2000. október 12-én, a Zürichben (Svájc) tartott találkozó időpontjában, amelyen a felpereseket a kartell állítólagos felbomlásáról tájékoztatták.

49 A Bizottság vitatja a felperesek érveit.

A Törvényszék álláspontja

50 Mindenekelőtt meg kell jegyezni, hogy nem vitatott azon tény, miszerint a Reyrolle, az SEHV és a Magrini kartellben való részvétele ténylegesen megszakadt. A felek között azonban vitatott e megszakítás pontos időpontja. A felperesek vitatják, hogy 1998. július 16. vagy legkésőbb 2000. október 12. után részt vettek volna a kartellben. A Bizottság úgy érvel, hogy a Reyrolle, az SEHV és a Magrini csak a 2000. december 13-i „búcsúesten" szakították meg a kartellben való részvételüket.

51 E vita felveti annak kérdését, hogy e tekintetben kit terhel a bizonyítási kötelezettség. Míg a felperesek úgy vélik, hogy a Bizottságnak kell bizonyítania a jogsértés időtartamát, a Bizottság szerint amennyiben már bizonyítást nyert a jogellenes kartell fennállása, az a megszűnésének a kartellben részt vevő vállalkozás általi bizonyításáig fennállónak tekintendő.

52 Emlékeztetni kell e tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlatra, amely szerint egyrészt a versenyszabályok megsértését állító fél vagy hatóság feladata a jogsértést megalapozó tényállás jogilag megkövetelt módon történő bizonyítása, másrészt a jogsértés megállapítása ellen védekezésül felhozott jogalapra hivatkozó vállalkozás feladata annak bizonyítása, hogy fennállnak a védekezésül felhozott jogalap alkalmazásának feltételei, következésképpen a hivatkozott hatóságnak más bizonyítékra kell hivatkoznia (a Törvényszék T-120/04. sz., Peróxidos Orgánicos kontra Bizottság ügyben 2006. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2006., II-4441. o.] 50. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben a Bíróság C-185/95. P. sz., Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben 1998. december 17-én hozott ítéletének [EBHT 1998., I-8417. o.] 58. pontját, valamint a C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítéletének [EBHT 2004., I-123. o.] 78. pontját).

53 A jelen esetben azon alapelvet, amely szerint a Bizottság feladata a jogsértés azon alkotóelemeinek – beleértve az időtartamát – bizonyítása (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-43/92. sz., Dunlop Slazenger kontra Bizottság ügyben 1994. július 7-én hozott ítéletének [EBHT 1994., II-441. o.] 79. pontját, a T-48/98. sz., Acerinox kontra Bizottság ügyben 2001. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 2001., II-3859. o.] 55. pontját, valamint a T-62/02. sz., Union Pigments kontra Bizottság ügyben 2005. november 29-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-5057. o.] 36. pontját), amelyek hatással lehetnek az említett jogsértés súlyosságára vonatkozó végleges megállapításaira, nem kérdőjelezi meg a tény, miszerint a T-123/07. és T-124/07. sz. ügyek felperesei elévülésre vonatkozó jogalapra hivatkoztak, amelynek bizonyítása főszabály szerint ez utóbbiak feladata.

54 Ugyanis a védekezésül felhozott ilyen jogalapra történő hivatkozás szükségszerűen megkívánja azt, hogy a jogsértés időtartama és annak vége bizonyított legyen. Önmagukban e körülmények nem indokolják a bizonyítási tehernek a felperesek hátrányára történő megváltoztatását. Egyrészt a jogsértés időtartama – amely fogalom feltételezi, hogy ismert a jogsértés befejezésének időpontja – a jogsértés egyik lényeges eleme, amelynek bizonyítása a Bizottság feladata, függetlenül attól, hogy e tényállási elemek vitatása a védekezésül felhozott, az elévülésre hivatkozó jogalap részét is képezi. Másrészt ezt a következtetést alátámasztja az is, hogy az elévülésről szóló 1/2003 rendelet rendelkezései alapján az, hogy a bizottsági eljárásra vonatkozó elévülési idő nem járt le, objektív jogi szempont, amely a jogbiztonság elvéből származik (ebben az értelemben lásd a Törvényszék T-22/02. és T-23/02. sz., Sumitomo Chemical és Sumika Fine Chemicals kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. október 6-án hozott ítéletének [EBHT 2005., II-4065. o.] 80–82. pontját); és ezért ez valamennyi, szankciót megállapító határozat érvényességének feltétele. A Bizottság akkor is köteles ezt tiszteletben tartani, ha az érintett vállalkozás nem hozott fel védekezésül erre vonatkozó jogalapot (a fenti 52. pontban hivatkozott Peróxidos Orgánicos kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 52. pontja).

55 Pontosítani kell ugyanakkor, hogy a bizonyítási teher ilyen megoszlása változhat attól függően, hogy az egyik fél által hivatkozott tényállási elem olyan jellegű lehet, amely a másik felet magyarázatra vagy igazolásra kötelezheti; ennek hiányában azonban megállapítható a bizonyítottság (a fenti 52. pontban hivatkozott Peróxidos Orgánicos kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 53. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben a fenti 52. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített

ügyekben hozott ítélet 79. pontját). Különösen ha a Bizottság – mint a jelen esetben is – bizonyította a megállapodás fennállását, akkor az ebben részt vevő vállalkozások feladata arra vonatkozó bizonyíték előterjesztése, hogy elhatárolódtak a megállapodástól, amely bizonyítéknak egyértelmű akaratot kell bizonyítania, továbbá hogy a többi résztvevő tudomására hozták, hogy tartózkodnak a megállapodás végrehajtásától (a Törvényszék T-168/01. sz., GlaxoSmithKline Services Unlimited kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-2969. o.] 86. pontja; lásd továbbá ebben az értelemben a Bíróság C-2/01. P. és C-3/01. P. sz., BAI és Bizottság kontra Bayer egyesített ügyekben 2004. január 6-án hozott ítéletének [EBHT 2004., I-123. o.] 63. pontját, és a fenti 52. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 81–84. pontját).

56 Ezen elvekre tekintettel a jelen esetben meg kell vizsgálni, hogy a Bizottság megállapíthatta-e, hogy a felperesek kartellben való részvétele 2000. december 13-án megszakadt.

57 A megtámadott határozat (188)–(190) és (297) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a Bizottság e tekintetben az ABB, az Areva és a Schneider Electric nyilatkozataira támaszkodott. Az ABB úgy nyilatkozott, hogy az Alstommal közös megegyezéssel úgy határoztak, hogy kizárják a felpereseket a kartellből a gyártási kapacitásukhoz mérten viszonylag magas kvótáik okán. E célból 2000. december 13-án találkozót szerveztek Ville-d'Avray-ban, állítólag véget vetve a kartellnek, amelyet azonban az ABB, az Alstom, a Fuji, a Melco és a Toshiba folytatott. A Bizottság továbbá megjegyzi, hogy az Areva és a Schneider Electric megerősítették e találkozó 2000 novemberének végén vagy decemberének elején való megtartását, azonban az Areva megkérdőjelezte azon elgondolást, miszerint e találkozó célja a felperesek kartellből való kizárása lett volna.

58 A felperesek vitatják a 2000. december 13-i időpontot a kartellben való részvételük megszakítását illetően, és ennek alátámasztására két érvet hoznak fel. Egyfelől úgy érvelnek, hogy ezen időpontot 1998. július 16-ban – a megtámadott határozat (164) preambulumbekezdésében említett utolsó európai GIS-projekt

megtárgyalásának időpontjában – kellene meghatározni. Másfelől azt állítják, – amint a Bizottság előtti eljárás keretében is –, hogy a kartell megszüntetéséről 2000. október 12-én, a zürichi találkozó során határoztak, és a 2000. december 13-i találkozó csupán „búcsúünnepség" volt, anélkül hogy a kartell e két időpont között működött volna.

59 Az első érvet illetően emlékeztetni kell arra, hogy amint az a fenti 41–45. pontban megállapítást nyert, a megtámadott határozatban a felpereseknek felrótt „közös egyezség" fennállása kellőképpen bizonyítottnak tekintendő, még a megtámadott határozat (164) preambulumbekezdésében szereplő európai GIS-projektek listájától elvonatkoztatva is. Ennélfogva azon tény, miszerint az ezen a listán szereplő GIS-projektek közül az utolsóról 1998. július 16-án tárgyaltak, nem bizonyítja, hogy a kartell ezen időpontban megszűnt volna, illetve a felperesek megszüntették volna az abban való részvételüket. Következésképpen el kell utasítani ezt az érvet.

60 A második érvet illetően a fenti 55. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy amennyiben a Bizottság – mint a jelen esetben is – bizonyította a megállapodás fennállását, annyiban az ebben részt vevő vállalkozások feladata arra vonatkozó bizonyíték előterjesztése, hogy elhatárolódtak a megállapodástól, amely bizonyítéknak egyértelmű akaratot kell bizonyítania, továbbá hogy a többi résztvevő tudomására hozták, hogy tartózkodnak a megállapodás végrehajtásától.

61 Kétségkívül el kell ismerni a felperesek azon érvét, amely szerint az ilyen kifejezett elhatárolódással egy tekintet alá esik azon helyzet, amelyben a kartell egyik résztvevőjét a kartell többi résztvevőjének összejátszása kizárja e kartellből, azzal az ürüggyel, hogy az említett kartell megszűnik. Mivel a Bizottság mindenesetre bizonyította a „közös egyezség" fennállását, a felpereseket terheli a bizonyítási kötelezettség azon tényt illetően, hogy a többi résztvevő valóban elhitette velük, hogy a kartell megszűnt. Egyébként, még ha feltételezzük is, hogy a kartell megszüntetését nem a 2000.

december 13-i találkozón jelentették be „meglepetésként", hanem valamennyivel korábban, amint a felperesek jelezték, a 2000. október 12-i időpontot semmi sem támasztja alá. A kartellből történő kizárásuk tényleges időpontjával kapcsolatos bizonyítékok hiányában a Bizottság tehát jogosan határozta meg 2000. december 13-át azon időpontként, amikor a felperesek megszakították a kartellben való részvételüket, és ezt anélkül tehette, hogy bizonyítania kellett volna, hogy az adott időpontban jogellenes megállapodásokat kötöttek.

62 Következésképpen el kell utasítani a felperesek jogsértésben való részvétele megszakításának időpontjával kapcsolatos kifogást.

b) Azon időpontról, amikortól a VA Tech vállalkozás ismét részt vett a jogsértésben

A felek érvei

63 A felperesek úgy vélik, hogy a Bizottság tévesen állapította meg, hogy a VA Tech vállalkozás a VAS-on keresztül 2002. április 1-jével újrakezdte a jogsértésben való részvételt. Szerintük bár e vállalkozást már 2002 nyarán tájékoztatták a kartell újraindulásáról, nem kezdte újra részvételét ebben az időszakban. Ezen újrakezdésre csak 2002. október 9-től – a párizsi (Franciaország) találkozó időpontjától – került sor, amely találkozón egyes képviselői részt vettek. A felperesek azt állítják, hogy az általuk tett nyilatkozatokat e tekintetben megerősítik az aktában szereplő egyéb iratok. Egyebek mellett a VA Tech vállalkozás nem képviseltette magát a 2002. július 10-i frankfurti (Németország) találkozón, és nem vett részt a 2002. április és október

közötti időszakban lejáró GIS-projektekre vonatkozó megállapodásokban és összejátszásokban. Mindenesetre a Bizottság következetlenül járt el a jogsértés újrakezdése időpontjának megállapítását illetően, mivel a Hitachi esetében figyelembe vette a többoldalú találkozón való első részvétel időpontját.

64 A Bizottság vitatja a felperesek érveit.

A Törvényszék álláspontja

65 Amint a megtámadott határozat (199), (203), (204) és (441) preambulumbekezdéséből kitűnik, a Bizottság azon következtetését, miszerint a VA Tech vállalkozás legkésőbb 2002. április 1-jétől kezdve részt vett ismét a kartellben, lényegében az ABB által a kifogásközlésre nyújtott válaszban szereplő közlésekre alapozta, amelyben ez utóbbi előadta, hogy a tanúként meghallgatott M. úgy emlékezett, hogy a 2000-es távozást követően a VA Tech vállalkozás 2002 első három hónapja során kezdett újra részt venni a kartellben. Pontos időpont hiányában a Bizottság az adott vállalkozás számára legkedvezőbb időpontként a 2002. április 1-jei időpontot fogadta el. A Bizottság szerint az ABB nyilatkozata nagyon hiteles, mivel csak ez utóbbiból értesült arról, hogy a VA Tech vállalkozás egy időre megszakította a kartellben való részvételét. A kifogásközlésben a Bizottság ugyanis azt feltételezte, hogy a VA Tech vállalkozás megszakítás nélkül vett részt a kartellban. A Bizottság egyébként úgy véli, hogy az említett nyilatkozatot alátámasztják a VA Tech-csoport alkalmazottja, Z. kézzel írt – e csoport telephelyein 2004 áprilisában végzett helyszíni ellenőrzések során talált – feljegyzései.

66 Z. feljegyzéseit illetően a megtámadott határozat (204) preambulumbekezdése három oldalra utal, amelyek a Bizottság szerint kérdéseket vetnek fel a VA Tech-csoport ravennai (Olaszország) GIS-projekttel kapcsolatos érdekeltségét, az árszint meghatározásának esetleges lehetőségeit, a japán gyártókkal való tárgyalásokat, a GIS-projektek megtárgyalása céljából július hónapra tervezett találkozót, illetve a tárgyalások 2002. augusztus végi állását illetően. Ezen oldalakat a Bizottság előtti eljárás iratanyagának 2014., 2018. és 2024. oldalai közlik.

67 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy Z. feljegyzéseinek legtöbbje nem tartalmaz sem a feljegyzés, sem az említett tények időpontjára történő hivatkozást. Ráadásul nem lehet következtetéseket levonni ezen oldalaknak a Bizottság előtti eljárás iratanyagában szereplő sorrendjéből, mivel az egyes oldalak sorrendje egyértelműen módosult a feljegyzésük időrendi sorrendjéhez képest. Többek között a Bizottság előtti eljárás iratanyagának 2014. és 2015. oldalán közölt oldalak sorrendje fordított, amint az a 2014. oldalból kitűnik, amely a 2015. oldaltól jobbra látható, és a 2016. oldalból, amely az igazgatótanács 2002. június 27-i ülésének jegyzőkönyvét tartalmazza, és így keltezett információt szolgáltathat, és amely nem követheti közvetlenül a 2014. oldalt, két jobboldali lapról lévén szó.

68 Ennélfogva Z. feljegyzései keletkezésének időpontjára vonatkozó egyetlen megbízható információ az, amelyet a Bizottság által említett jelölésekkel azonos oldalon található, időpontokra történő ritka hivatkozásokból ki lehet következtetni.

69 Először is meg kell állapítani, hogy Z. feljegyzéseinek sem a megtámadott határozat hivatkozott részletei, sem a Bizottság által a Törvényszék írásbeli kérdéseire adott válaszában említett részletei nem teszik lehetővé annak megállapítását, hogy a VA Tech vállalkozás 2002. április 1-jétől vett volna újra részt a kartellben. Míg a felperesek

nem vitatják, hogy az említett feljegyzések 2002-ben készültek, az április 1-jei időpontot nem említik meg kifejezetten, és a feljegyzések tartalmából sem lehet erre következtetni.

70 Másodszor meg kell jegyezni, hogy a Bizottság előtti eljárás iratanyagában többek között szerepelnek a „discuter package avec Jap. Ils ont pris une série d'[i]nitiatives" [megtárgyalni a csomagot a Jap-pel. Számos kezdeményezést tettek], valamint a „en pratique réserver 1 date 1er juillet pour discuter 1 package Gd Export avec Jap" [gyakorlatban fenntartani a július 1-jei időpontot 1 Gd Export csomag Jap-pel való megtárgyalására] megjegyzések. E megjegyzésekből arra lehet következtetni, hogy a feljegyzés, amelyben szerepelnek 2002. július 1-jét megelőzően készült, tehát legkésőbb 2002 júniusában. Pontos időpont hiányában az *in dubio pro reo* elve értelmében a 2002. július 1-jét kell elfogadni azon időpontként, amikortól a VA Tech vállalkozás ismét részt vett a kartellben.

71 Harmadszor a gyártók közötti összehangolt magatartás tárgyát illetően emlékeztetni kell arra, hogy a megtámadott határozatban a Bizottság megállapította, hogy a jogsértés második szakaszában már nem külön-külön vitatták meg a GIS-projekteket, hanem „csomagokban". Ezt a felperesek nem vitatták. Hasonlóképpen a felperesek azt sem vitatták, hogy az említett második szakaszban a kartell az EGT területén belüli GIS-projektekkel foglalkozott. Az első jogalap azon része ugyanis, amelyben a felperesek vitatják, hogy a kartell hatást gyakorolt volna a belső piacra, csupán a részvételük első szakaszára vonatkozik. Ennélfogva azon tény, miszerint a fenti 70. pontban hivatkozott feljegyzés nem említ az EGT területén belüli GIS-projektet, nem kérdőjelezi meg azt, hogy a felperesek a kartellbe történt 2002-es visszatérésüket követően részt vettek az EGT-n belüli GIS-projektekre vonatkozó megbeszéléseken.

72 Következésképpen helyt kell adni az arra alapított kifogásnak, hogy a Bizottság tévesen állapította meg, hogy a felperesek 2002. április 1-jén kezdték újra a kartellben való részvételüket.

c) A jogsértés végének időpontjáról

A felek érvei

73 A felperesek úgy érvelnek, hogy a Bizottság tévedett, amikor azt állapította meg, hogy a jogsértés nem legkésőbb 2004. január 21-én, – az utolsó olyan találkozó időpontjában, ahol GIS-projekteket vitattak meg, anélkül azonban, hogy megállapodásra jutottak volna – hanem csak 2004. május 11-én ért végleg véget. A koordinációs rendszer ezt követően elkezdett összeomlani, a találkozók tárgya már csak a kartell folytatásának kérdése volt, illetve némely egyéb kérdés, amelyek nem kapcsolódtak a versenyjoghoz.

74 A Bizottság elutasítja azt az érvelést, amely szerint a kartell legkésőbb 2004. január 21-én ért véget, nem pedig 2004. május 11-én. A kartell folytatódott 2004. január 21-ét követően, mivel az ABB csupán 2004 februárjában hagyott fel a részvétellel. A megállapodások mindenesetre még az ABB kilépését követő találkozóig hatásokat fejtettek ki.

A Törvényszék álláspontja

75 Először is emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően az EK 81. cikk (1) bekezdésének szövegéből magából következik, hogy tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, hatásától függetlenül, amelynek versenyellenes célja van (a Bíróság C-49/92. P. sz., Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4125. o.] 123. pontja, a Törvényszék

T-67/00., T-68/00., T-71/00. és T-78/00. sz., JFE Engineering kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2501. o.] 181. pontja). Következésképpen a Bizottság nem köteles a tényleges versenyellenes hatásokat bizonyítani, még ha megállapítást is nyert a kifogásolt magatartások versenyellenes célja (lásd a Törvényszék T-62/98. sz., Volkswagen kontra Bizottság ügyben 2000. július 6-án hozott ítéletének [EBHT 2000., II-2707. o.] 178. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

76 A jelen esetben a Bizottság alapvetően a megtámadott határozat 1. cikkében említett megállapodások és összehangolt magatartások versenykorlátozó céljára támaszkodott. Először megállapította a megtámadott határozat (303) és (304) preambulumbekezdésében, hogy valamennyi leírt megállapodás és/vagy összehangolt magatartás célja a verseny korlátozása volt az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke értelmében, valamint hogy ilyen körülmények között e rendelkezések alkalmazása érdekében szükségtelen figyelembe venni egy adott megállapodás tényleges hatásait, majd hozzátette a (308) preambulumbekezdésben, hogy természeténél fogva a leírthoz hasonló jellegű megállapodás végrehajtása a verseny jelentős torzulásával jár. Hasonlóképpen a bírságok kiszabását illetően a Bizottság kifejezetten azt állította a megtámadott határozat (477) preambulumbekezdésében, hogy a jogsértés súlyának meghatározásakor nem támaszkodott kifejezetten valamely sajátságos hatásra.

77 Másodszor meg kell jegyezni, amint a Bizottság a megtámadott határozat (215) preambulumbekezdésében is kifejtette, hogy a VA Tech-csoport nyilatkozatai, a kartellen belül az ABB kilépését követően történt kommunikáció és találkozók egyebek mellett a folyamatban lévő pályázati eljárásokra vonatkozó információcserére, a kartellen kívüli gazdasági szereplők helyzetére, a kapcsolatok fenntartására vagy megszakítására, illetve biztonsági kérdésekre irányultak. A viták e témái bizonyítják, hogy jóllehet az ABB kilépését követően a kartellben maradó tagok nem jutottak egyezségre konkrét projektekre vonatkozóan, a kartellt folytatni kívánták a jövőben is, vagy legalábbis még nem hozták meg a döntést annak megszüntetését illetően.

78 A tények ezen értelmezését n©em kérdőjelezik meg a Hitachi által a kartell végére vonatkozóan tett, a felperesek által hivatkozott nyilatkozatok. A felperesek szerint a Hitachi a 2004. január 21-i találkozót illetően úgy nyilatkozott, hogy „[a] felek elutasítottak minden javaslatot", valamint hogy „a találkozót [ezt követően] berekesztették". Ugyanezen vállalkozás egy másik nyilatkozatban megállapította, hogy „az új rendszer elkezdett összeomlani 2004 januárjában, az utolsó olyan munkatalálkozó időpontjában, amelyen az ABB még részt vett."

79 Először is, azon tény, miszerint a megtárgyalt GIS-projektekkel kapcsolatban nem született semmilyen megállapodás a 2004. január 21-i találkozó során, nem jelenti azt, hogy a kartell ezen időpontban megszűnt létezni, még akkor sem, ha a Hitachi utólagos értékelése keretében e kudarc képezhette a „kartell összeomlásának" a kiindulópontját. A későbbi találkozók során tárgyalt – a felperesek által nem vitatott – témák ugyanis a kartell ABB nélküli folytatásának a szándékáról tanúskodnak. Másodszor a Hitachi azon értékelését illetően, miszerint a kartell 2004 januárjában kezdett összeomlani, csupán megerősíti – ha a szükség úgy kívánná –, hogy a „kartell összeomlása" még nem következett be 2004 januárjában.

80 E körülmények között nem volt szükséges, hogy a Bizottság bizonyítsa, hogy konkrét GIS-projektekre vonatkozó újabb megállapodásokat kötöttek a 2004. január 21-i találkozót követő találkozókon, ahhoz hogy megállapíthassa, hogy a kartell ezen időpontot követően is folytatódott.

81 Ennélfogva a felperesek nem bizonyították, hogy a Bizottság értékelési hibát vétett volna, amikor 2004. május 11-ét jelölte meg a kartell megszűnése időpontjaként. Következésképpen el kell utasítani az ilyen értékelési hibára alapított kifogást.

82 Következésképpen meg kell semmisíteni a megtámadott határozat 1. cikkét, amennyiben a Bizottság megállapította, hogy a felperesek 2002. április 1-je és június 30-a között jogsértést követtek el. A fennmaradó részt illetően el kell utasítani az első jogalapnak a jogsértés időtartamára vonatkozó értékelési hibákra alapított részét.

3. Az állítólagos jogsértés 1998. július 16-át megelőző időszakra vonatkozó elévülésére alapított részről

a) A felek érvei

83 A Reyrolle, az SEHV és a Magrini úgy vélik, hogy a 1998. július 16-át megelőző időszak tekintetében a szankciók kiszabása elévült. Szerintük mivel az ötéves elévülési időt 1998. július 16-ától kell számítani, és az új rendszerben való részvételük időtartama egy év három hónapra korlátozódik, a kiindulási összegnek a jogsértés időtartama alapján történt emelését 10%-ra kellene csökkenteni.

84 A Reyrolle, az SEHV és a Magrini hozzáfűzik, hogy Bizottságnak a folyamatos jogsértésre vonatkozó elmélete őket illetően téves, mivel nem teljesülnek az ítélkezési gyakorlat által támasztott feltételek, azaz azon objektív feltétel, hogy a jogsértés nem szakadt meg, és azon szubjektív feltétel, hogy a szóban forgó vállalkozások általános szándék alapján járnak el.

85 A Bizottság elutasítja ezen érveket.

b) A Törvényszék álláspontja

86 Az 1/2003 rendelet 25. cikke (1) bekezdésének b) pontja ötéves elévülési időt állapít meg a felpereseknek felrótthoz hasonló jogsértések esetében. E rendelet 25. cikke (3) bekezdésének első mondata értelmében az elévülést megszakítja a Bizottság által a jogsértés tekintetében vizsgálat vagy eljárás céljából tett bármilyen intézkedés.

87 A jelen esetben a Reyrolle-nak, az SEHV-nek és a Magrininek felrótt jogsértés első szakaszára vonatkozóan hivatkozott elévülési kifogás két feltétel együttes jelenlétét feltételezi. Egyrészt, ezen első szakasznak legkésőbb 1999. május 10-én véget kellett érnie, tehát öt évvel a Bizottság által 2004. május 11-én és 12-én végzett helyszíni ellenőrzéseket megelőző nap előtt. Másrészt a nekik felrótt jogsértés két szakasza nem képezheti az 1/2003 rendelet 25. cikkének (2) bekezdése értelmében egy egységes és folyamatos jogsértés részét, mivel abban az esetben az elévülési idő a jogsértés megszűnésének napján kezdődik.

88 Amint a fenti 57–62. pontban már kifejtésre került, a Bizottság a megtámadott határozatban helytállóan állapította meg, hogy a Reyrolle-nak, az SEHV-nek és a Magrininek felrótt jogsértés első szakasza csupán 2000. december 13-án ért végett, tehát az 1999. május 10-i időpontot követően. Ennélfogva el kell utasítani az elévülési kifogást.

89 Mindenesetre a fenti 87. pontban meghatározott második feltétel sem teljesült jobban, mint az első. A Bizottság helytállóan állapította meg, hogy a kartell, amelyben a Reyrolle, az SEHV és a Magrini 2002-ben részt vett, lényegében ugyanaz, mint amelyben 2000-ig részt vettek.

90 Az Unió bíróságai számos releváns kritériumot határoztak meg a jogsértés egységes jellegének értékeléséhez, többek között a szóban forgó magatartások céljainak azonosságát (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-113/04. P. sz., Technische Unie kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 21-én hozott ítéletének [EBHT 2006., I-8831. o.] 170. és 171. pontját, a Törvényszék T-21/99. sz., Dansk Rørindustri kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1681. o.] 67. pontját, és a T-43/02. sz., Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3435. o.] 312. pontját), az érintett termékek és szolgáltatások azonosságát (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-71/03., T-74/03., T-87/03. és T-91/03. sz., Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 15-én hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 118., 119. és 124. pontját, és a fent hivatkozott Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 312. pontját), a részt vevő vállalkozások azonosságát (a fent hivatkozott Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 312. pontja), és a végrehajtás módjának azonosságát (a fent hivatkozott Dansk Rørindustri kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 68. pontja). További releváns kritérium a vállalkozások nevében eljáró természetes személyek azonossága és a szóban forgó magatartások földrajzi hatályának azonossága.

91 A jelen esetben meg kell jegyezni, hogy a fent említett valamennyi kritérium alapján megállapítható, hogy a kartell, amelyben a Reyrolle, az SEHV és a Magrini 2002-ben részt vett, lényegében ugyanaz, mint amelyben 2000-ig részt vettek.

92 Először is a kartell tagjai piaci részesedéseinek stabilizálására, a világpiac japán és európai gyártók közötti – többek között az európai piac utóbbiak számára való fenntartásának révén elérendő – felosztására, valamint az árcsökkenés elkerülésére vonatkozó cél a szóban forgó két időszak során azonos volt.

93 Másodszor a kartell működésének módszerei összességében változatlanok maradtak, még ha az évek során fokozatosan alakultak is, egyebek mellett a részt vevő vállalkozások számának az ágazat koncentráció miatt bekövetkező csökkenése, valamint a kommunikációs eszközök technikai fejlődése függvényében. Ugyanakkor, amint a Bizottság a megtámadott határozat (280) preambulumbekezdésében kifejtette, e változások nem egy pontosan meghatározható, 2000 és 2002 közötti időpontban következtek be, hanem ezekre fokozatosan került sor. Egyébként nem érintették a működés

módjának alapvető elveit, azaz a GIS-projekteknek a kartell tagjai számára az általuk meghatározott kvóták alapján, az ajánlattételi eljárások manipulálásával történő odaítélését és az oda nem ítélt GIS-projektek minimumárának rögzítését.

94 A Bizottság által a kartell működésére vonatkozóan tett, – a felperesek által részletesen nem vitatott – ezen részletes megállapításokat nem kérdőjelezi meg azon általános és nem részletezett állítás, mely szerint „2002-től kezdődően egy teljesen új rendszer alapján folyt az együttműködés", amint azt többek között az ABB alkalmazottainak nyilatkozatai is tanúsítják. A T-123/07. és a T-124/07. sz. ügyek felperesei által hivatkozott, szövegkörnyezetükből kiemelt részekben a szóban forgó alkalmazott, Wi. ugyanis lényegében arról számol be, hogy a tényállás idején felettese eltitkolta előle a többi GIS-gyártóval folytatott „együttműködés" tényleges mértékét, valamint azon tényt, hogy a kartell, abban a formájában, ahogy 2002-től fennállt, a kartell korábbi szakaszának folytatása volt.

95 Harmadszor a kartell a szóban forgó két időszak során ugyanarra a piacra irányult, azaz az alkatrész formájában, vagy kulcsrakész alállomás formájában megjelenő GIS-projektek piacára.

96 Negyedszer a kartellben részt vevő vállalkozások, valamint az utóbbiak részeit képező különböző társaságok lényegében ugyanazok voltak a kartell 1988 és 2004 közötti teljes időtartama folyamán, figyelembe véve a GIS-ágazatban ezen időszakban lezajló koncentrációs folyamatot, az egyetlen kivétel a Siemens, a VA Tech vállalkozás és a Hitachi ideiglenes távolmaradása volt.

97 Ötödször a kartellben a különböző vállalkozásokat képviselő személyek igen nagy részben azonosak voltak 2000-ben és 2002-ben, eltekintve az egyes vállalkozásokon belüli szokásos ingadozásoktól. A képviselők személyének folytonosságát megerősítik az iratanyag részét képező, különösen a megtámadott határozat I. mellékletében szereplő különböző találkozók résztvevőinek listái, valamint az érintett, a kartellben aktív szerepet játszó vállalkozások dolgozóinak a megtámadott határozat II. mellékletében szereplő listája.

98 Hatodszor a kartell földrajzi hatálya ugyanaz volt 2000-ben, mint a 2002 és 2004 közötti időszakban. 1988 óta valamelyest kibővült, mivel Közép- és Kelet-európa piaca időközben elérhetővé vált a kartell tagjai számára.

99 A Bizottság által kiemelt és a T-123/07. és a T-124/07. sz. ügyek felperesei által nem vitatott tény, miszerint a kartellt az ideiglenesen távolmaradó vállalkozások távollétében a többi tag folytatta, és az egységes jogsértés objektív folytonossága ekképpen fennmaradt, szintén azt támasztja alá, hogy egy és ugyanazon kartellről van szó.

100 Végül a szubjektív tényezőt illetően, elegendő, hogy amikor a VA Tech vállalkozás ismét részt kezdett vennie a kartellben, a Reyrolle, az SEHV és a Magrini tudatában voltak annak, hogy ugyanabban a kartellben vesznek részt, mint korábban. E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a VA Tech vállalkozást a kartellben 2002-től kezdve képviselő alkalmazottak némelyikének már – az említett társaságok kartellban való részvételének 2000-ben bekövetkezett megszakítását megelőzően – vezető beosztása volt a csoport egyéb társaságainak valamelyikében. Ekképpen Z., V., C., B. és W., akik 2002 októberét követő különböző találkozók résztvevőinek listáján szerepelnek (lásd a megtámadott határozat I. mellékletét), már 2000 előtt is dolgoztak a Reyrolle, az SEHV, a Magrini és a Schneider Electric társaságoknak (lásd a megtámadott határozat II. mellékletét). A Reyrolle, az SEHV és a Magrini így nem hagyhatták figyelmen kívül a kartell egységes voltát meghatározó tényezők azonosságát. A T-123/07. és a T-124/07. sz. ügyek felpereseinek állításaival ellentétben, a szubjektív tényezőt tehát

nem zárja ki azon tény, miszerint 2000-ben megtévesztették őket, amikor a kartell többi résztvevője elhitette velük a kartell feloszlását. Ugyanis nem a 2000-ben meglévő ismereteik szintje a döntő e tekintetben, hanem a kartellben való újbóli részvétel kezdetének időpontjában meglévő ismereteiké.

101 Ennélfogva a Reyrolle, az SEHV és a Magrini által hivatkozott elévülési kifogást mindenesetre el kell utasítani azon okból, hogy a velük szemben megállapított jogsértés két szakasza ugyanazon egységes és folyamatos jogsértés részét képezi.

102 Következésképpen el kell utasítani az első jogalapnak azon részét, amely a Reyrolle, az SEHV és a Magrini társaságoknak felrótt jogsértés első szakaszának elévülésén alapul.

4. A kiszabott bírságok túlzott mértékén alapuló részről

103 E rész alátámasztására a felperesek több kifogást terjesztenek elő, amelyeket a következőkre alapítanak: először is a Reyrolle, az SEHV és a Magrini forgalma 10%-os korlátjának túllépésére, másodszor e társaságok egyéni helyzetének figyelmen kívül hagyására, harmadszor a Siemens Österreich és a KEG vállalkozásokkal szemben kiszabott bírságnak a Reyrolle-lal szemben kiszabottéhoz képest túlzott mértékére, negyedszer a felperesek közötti együttes és egyetemleges felelősség érthetetlen meghatározására, ötödször azon tényre, miszerint a Bizottság tévesen állapította meg a Reyrolle felelősségét az anyavállalatának felelősségén felül, hatodszor a *ne bis in idem*

elvének megsértésére a Siemens Österreich és a KEG tekintetében, és hetedszer, szintén e két társaság tekintetében, a bírság mérséklésének hiányára.

104 Meg kell jegyezni, hogy az első négy kifogás lényegében a vállalkozás közösségi versenyjog szerinti fogalmának a Bizottság általi téves értelmezésén alapul. Az e kifogások alátámasztására felhozott érveikben a felperesek ugyanis azt kifogásolják, hogy a Bizottság a velük szemben kiszabandó bírságok kiszámításakor a VA Tech-csoport 2005. évi teljes üzleti forgalmára – és nem az egyes vállalkozások külön üzleti forgalmára – alapított kiindulási összeget alkalmazott, valamint azon tényt kifogásolják, hogy érthetetlen a csoport különböző társaságai által egyetemlegesen megfizetendő összegek meghatározása. Ennélfogva a további kifogások vizsgálatát megelőzően, e négy kifogást együtt kell vizsgálni.

a) A lényegében a vállalkozás közösségi versenyjog szerinti fogalmának Bizottság általi téves értelmezésén alapuló első négy kifogásról

A felek érvei

105 A Reyrolle, az SEHV és a Magrini azt kifogásolják, hogy a Bizottság a velük szemben kiszabandó bírságok kiszámításakor a VA Tech-csoportnak a megtámadott határozat elfogadásakor megállapított teljes forgalmára – és nem az egyes vállalkozások külön üzleti forgalmára – alapított kiindulási összeget alkalmazott.

106 A Reyrolle, az SEHV és a Magrini szerint a Bizottság ekképpen nyilvánvaló ellentmondásba került a megtámadott határozatban többször is kifejtett megközelítéssel, amely szerint a VA Tech-csoport leányvállalatainak „egyéni felelősségét" kívánta megállapítani az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke megsértéséért. A Reyrolle, az SEHV és a Magrini úgy érvelnek továbbá, hogy a Bizottság által alkalmazott számítási módszer a Reyrolle felelősségének megállapításához vezet az SEHV és a Magrini magatartásáért, és viszont, míg a jogsértés időtartamának túlnyomó részében, azaz 1988. április 15. és 2000. december 13. között, nem volt közöttük kapcsolat. Az ilyen „visszamenőleges hatályú együttes felelősség" ellentétes azon elvvel, miszerint a szankciónak arányosnak kell lennie az elkövetett hibával, mivel az említett társaságoknak a kartellon belüli gazdasági jelentősége egyértelműen eltúlzott.

107 A Reyrolle, az SEHV és a Magrini arra hivatkoznak továbbá, hogy a megtámadott határozatban a Bizottság nem tartotta tiszteletben az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében meghatározott, az üzleti forgalom 10%-ának megfelelő felső határt. A 2005. évben a világméretű forgalmuk hozzávetőleg 118 953 000 euró volt a Reyrolle, 222 034 242 euró volt az SEHV és 103 047 112 euró volt a Magrini esetében, ily módon a velük szemben kiszabott 22 050 000 euró bírság túlzott mértékű.

108 A Reyrolle, az SEHV és a Magrini egyébként úgy vélik, hogy a Bizottság által javasolt számítási módszer sérti az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én kelt egyezmény (a továbbiakban: EJEE) 7. cikkének (1) bekezdését, mely szerint nem lehet a bűncselekmény elkövetése idején alkalmazható büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni. Szerintük a bírság összegének kiszámításakor a gazdasági egység fogalmának a Bizottság általi visszaható hatályú alkalmazása a bírság súlyosabbá válását vonja maga után.

109 A Reyrolle hozzáfűzi, hogy a Bizottságnak a bírság kiindulási összegének mérsékelésével, vagy az enyhítő körülmények alkalmazása körében figyelembe kellett volna vennie, hogy a Reyrolle képességei korlátozottak arra, hogy belső piacon belüli versenynek jelentős kárt okozzon. Technikai okokból az EGT-n belüli tevékenységei az Egyesült Királyság és Írország területére korlátozódtak a GQ-megállapodás teljes időtartama folyamán. Ennélfogva a világméretű forgalma, a közös piacon a versenybeli jelentőségének eltúlzásával, nem tükrözi megfelelően azon képességét, hogy az EGT-n belüli többi gazdasági szereplőnek kárt okozzon.

110 A Siemens Österreich és a KEG azt állítják, hogy a velük szemben kiszabott bírság összege aránytalan a Reyrolle-lal szemben kiszabott bírsághoz képest, a Bizottság azon döntése miatt, miszerint úgy szab ki bírságot velük szemben, mintha az 1998 és 2000 közötti időszakban az SEHV és a Magrini kapcsolt vállalkozásai lettek volna, ekképpen kifejezetten eltúlozva a kartellen belüli gazdasági súlyukat.

111 A Siemens Österreich és a KEG hozzáfűzik, hogy főszabály szerint az anyavállalatokkal szemben a leányvállalataik által elkövetett jogsértésekért – az előbbiek által az utóbbiak kereskedelmi magatartására gyakorolt meghatározó befolyás alapján – kiszabott bírságok nem lehetnek súlyosabbak, mint a leányvállalataik által megfizetendő bírságok. Úgy vélik ugyanakkor, hogy a jelen esetben a velük szemben kiszabott bírság összege, tekintettel a nekik betudott jogsértések időtartamára, kétszer olyan magas, mint a Reyrolle esetében, azaz az esetükben 242 307 euró a jogsértés minden egyes hónapjáért, míg a Reyrolle esetében 124 576 euró a jogsértés minden hónapjáért.

112 A Siemens Österreich és a KEG szerint a Bizottság által választott megközelítés sérti azon elvet, mely szerint a szankciónak meg kell felelnie az adott társaság felrótt tényálláshoz való egyéni hozzájárulásának, valamint sérti a „felróhatóság elvét", és ennélfogva az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdését, valamint az EJEE 7. cikkének

(1) bekezdését. Az ilyen megközelítés ellentétes lenne továbbá a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló bizottsági iránymutatással is (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o.; a továbbiakban: iránymutatás). Az ellenkérelemben ezenkívül a Bizottság tévesen és minden bizonyíték nélkül állítja azt, hogy a Reyrolle megszerzésekor és a VAS létrehozásakor a VA Technologie tudatában volt, illetve tudatában kellett lennie a Reyrolle kartellben való részvételének, míg a VA Technologie „csak a Reyrolle megszerzése után lépett be a GIS-ágazatba […]”, és az ezen alkalommal végzett előzetes átvilágítás („due diligence”) semmiféle jogsértő tevékenységet nem fedett fel.

113 A Siemens Österreich és a KEG úgy vélik, hogy a Bizottságnak először külön kellett volna kiszámítania a VA Tech-csoport egyes leányvállalataival szemben kiszabandó bírságot, majd az e csoport által az említett leányvállalatok felett gyakorolt ellenőrzés időtartamával arányosan megállapítania az anyavállalatok által egyetemlegesen fizetendő bírság összegét. E módszer alkalmazásával a Bizottság által kiszabott bírság összege a Reyrolle esetében 720 000 euró, az SEHV esetében 900 000 euró, és a Magrini esetében pedig 360 000 euró, azaz összesen 1 980 000 euró lett volna.

114 Az SEHV és a Magrini úgy érvelnek továbbá, hogy a megtámadott határozatban velük szemben kiszabott összesen 22 050 000 euró bírság tévesen került megosztásra 4 500 000 euró erejéig azon csoport, amelynek a Schneider Electric az anyavállalata (a továbbiakban: Schneider-csoport), 17 550 000 euró erejéig pedig a VA Tech-csoport között. Megjegyzik, hogy a Bizottság által valószínűleg alkalmazott számítás végső soron ahhoz vezet, hogy a Schneider Electric-nek csupán igen korlátozott – azaz 40% – felelősséget kell vállalnia azon időszak tekintetében, amikor egyedül irányította az említett társaságokat. A VA Tech-csoport és a Reyrolle ugyanakkor nyilvánvalóan hátrányosabb helyzetbe került.

115 Az SEHV és a Magrini hozzáfűzik, hogy a Bizottság a Schneider Electric esetében alkalmazott bírság kiindulási összegét a VAS-ban fennálló részesedése alapján állapította meg. A. VA Technologie ugyanakkor számos, a kartellal semmilyen kapcsolatot nem mutató tevékenységet vitt be a VAS-ba. Ennélfogva a megtámadott határozat 2. cikkének l) és i) pontjában meghatározott összeg, amelyet az SEHV-nek, a Magrininek és a Reyrolle-nak egyetemlegesen kell megfizetnie, nyilvánvalóan túlzott mértékű.

116 A Bizottság úgy véli, hogy a megtámadott határozatban a bírság összegének megállapítása megfelel az ítélkezési gyakorlat által megállapított kritériumoknak, és figyelembe veszi a szükséges mértékben a Reyrolle, az SEHV és a Magrini egyedi helyzetét.

117 Az EJEE 7. cikkét illetően a Bizottság kiemeli, hogy az a jelen esetben nem alkalmazható közvetlenül. Ráadásul megállapítja, hogy a megtámadott határozat nem sérti meg a visszaható hatály tilalmát, sem a „büntetés kiszabásának tilalma törvényi rendelkezés nélkül" elvét.

118 A Bizottság elutasítja továbbá a Reyrolle azon érvét, mely szerint e társaság világméretű forgalmának figyelembevétele túlzott mértékű kiindulási összeghez vezetne a bírság kiszámításakor. Úgy véli, hogy amikor egy kartell a világpiac majdnem teljes egészét lefedi, jogosan támaszkodik a világméretű forgalmakra a jogsértés súlyának jeleként. Megjegyzi továbbá, hogy semmilyen közösségi jogi rendelkezés nem ír elő a jogsértés időtartamával arányos szankciót.

119 A Bizottság ezenkívül rámutat arra, hogy a Siemens Österreich és a KEG nem állítják, hogy a VA Tech-csoporttal szemben – egyfelől a Reyrolle, másfelől az SEHV és a Magrini magatartásáért – kiszabott két feltételezett külön bírság összege alacsonyabb lenne a megtámadott határozatban megállapított egységes bírságnál. Egy határozatot

azonban csak akkor lehet megsemmisíteni, hogy ha az állítólag téves számítás ténylegesen kárt okozott a felperesnek.

120 Az egyetemlegesen fizetendő összegek meghatározását illetően a Bizottság úgy érvel, hogy e kifogás elfogadhatatlan, mivel az SEHV és a Magrini, nem lévén közvetlenül érintett e meghatározás által, nem hivatkozhat a teljes vállalkozás érdekeire. A Bizottság úgy véli továbbá, hogy kellőképpen megindokolta a felperesek számára a bírság összegének kiszámítását. A Bizottság ezenkívül arra hivatkozik, hogy az egyetemleges felelősség nagyobb részének a Schneider Electric-nek való betudása egyértelműen kedvezőtlenebb lenne a VA Tech-csoport számára, mint a Bizottság által alkalmazott megosztás, mivel úgy az említett csoport teljes felelőssége határozottan nagyobb lenne.

121 Végül a Bizottság lényegében úgy érvel a Törvényszék írásbeli kérdéseire adott válaszaiban, valamint a tárgyalás során, hogy szabadon határozhatja meg az egyetemlegesen fizetendő összegeket, mivel az egyetemleges felelősség előnyös az érintett társaságok számára. Ennélfogva nem minősül szabálytalanságnak sem azon tény, hogy egyfelől a Reyrolle, és másfelől az SEHV és a Magrini, mint a VA Tech-csoport leányvállalatai, egyetemlegesen felelősek a kartellben való közös részvételük idejével össze nem függő összeg tekintetében, sem azon tény, hogy a Reyrolle kartellben való, a VA Technologie általi megvásárlását megelőzően tíz éven át tartó részvétele nem vont egy egyedül általa megfizetendő összeget maga után, sem azon tény, miszerint a Siemens Österreich és a KEG nem felelősek egyetemlegesen az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírság egy részéért. Egyébként a Bizottság szerint a megtámadott határozat (468) preambulumbekezdésében az egyetemleges felelősség időszakaival kapcsolatban nyújtott információk nem értelmezhetők az egyetemleges felelősség végleges megállapításának az egyetemleges tartozások értelmében. Az említett (468) preambulumbekezdésben az 1988. április 15. és 1988. szeptember 20. közötti időszak tekintetében a Reyrolle személyes felelősségét illetően a Bizottság nem zárta ki az egyetemleges felelősség – gazdasági egység fennállásán kívüli okokból való – megállapításának lehetőségét, csupán az anyavállalataival való egyetemleges

felelősséget zárta ki ezen időszak tekintetében. A Bizottság úgy véli, hogy végeredményében az egyetemleges adósok teljesen szabadon határozzák meg a bírság teljes összegének belső elosztását, ami számukra előnyt jelent.

A Törvényszék álláspontja

– A büntetések és joghátrányok egyéniesítésének elvéről

122 Először is emlékeztetni kell arra, hogy a büntetések és joghátrányok egyéniesítésének elve szerint valamely jogi vagy természetes személlyel szemben csak a neki személyesen felróható tények alapján szabható ki joghátrány (a Törvényszék T-45/98. és T-47/98. sz., Krupp Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben 2001. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 2001., II-3757. o.] 63. pontja), amely elv alkalmazandó minden olyan közigazgatási eljárásban, amely során a közösségi versenyjog alapján joghátrányt szabnak ki (a Törvényszék T-304/02. sz., Hoek Loos kontra Bizottság ügyben 2006. július 4-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-1887. o.] 118. pontja). Ezen elvet ugyanakkor össze kell egyeztetni a vállalkozás ítélkezési gyakorlat által értelmezett, EK 81. cikk szerinti fogalmával. E tekintetben emlékeztetni kell először is arra, hogy a vállalkozás fogalma magában foglal minden olyan gazdasági egységet, amely meghatározott hosszú távú gazdasági célt követő személyi, materiális és immateriális összetevők egységes szervezete, és amely hozzájárulhat az e rendelkezésben foglalt jogsértések elkövetéséhez (lásd a Törvényszék T-9/99. sz., HFB és társai kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1487. o.] 54. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). A közösségi versenyjog elismeri, hogy az ugyanazon csoporthoz tartozó különböző vállalkozások gazdasági egységet képeznek, azaz az EK 81. cikk értelmében vállalkozásnak minősülnek, amennyiben a csoport leányvállalatai nem önállóan határozzák meg a piaci magatartásukat (lásd ebben az értelemben

a Törvényszék T-203/01. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítéletének [EBHT 2003., II-4071. o.] 290. pontját).

123 Következésképpen el kell utasítani a Siemens Österreich és a KEG azon állítását, miszerint azon tény, hogy egy jogsértésben részt vevő vállalkozás több különböző társaságból áll, nem jelenti azt, hogy e társaságokat a jogsértésben résztvevőnek kellene tekinteni. Ezen állítás a vállalkozás fogalmának és a társaság fogalmának összetévesztésén alapul, és nem támasztja alá a felperesek által hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

124 Hasonlóképpen el kell utasítani a Reyrolle, az SEHV és a Magrini – fenti 108. pontban kifejtett – érvét, mely szerint a gazdasági egység fogalmának a Bizottság általi visszaható hatályú alkalmazása a bírság összegének kiszámítása végett a bírság súlyosabbá válását vonja maga után, és ennélfogva sérti az EJEE 7. cikkének (1) bekezdését, mely szerint nem lehet a bűncselekmény elkövetése idején alkalmazható büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni. A Bizottság gyakorlatának, amely figyelembe veszi a bírság összegének kiszámítása érdekében a vállalkozás forgalmát – és ennélfogva adott esetben az e vállalkozás részeit képező valamennyi társaság összesített forgalmát – állandónak, és ekképpen a gazdasági szereplők által ismertnek kell lennie. A felperesek ezenfelül folytatták a jogsértésben való részvételüket a vállalkozás forgalmát növelő összeolvadást követően. Nem várhatják tehát el a Bizottságtól, hogy úgy kezelje őket, mintha ezen összeolvadásra nem került volna sor, mivel azon elv, miszerint a vállalkozás forgalma, és nem az azt alkotó társaságok külön-külön forgalma releváns a bírságok kiszámításánál, a kartell fennállása idején alkalmazandó volt, és így nem visszaható hatállyal alkalmazta azt a Bizottság.

125 Hozzá kell fűzni továbbá, hogy az ítélkezési gyakorlat hallgatólagosan elfogadta a Bizottság azon állandó gyakorlatát, amely a bírságok kiindulási összegének kiszámítása céljából a jogsértés utolsó teljes évének forgalmát veszi figyelembe (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-291/98. P. sz., Sarrió kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-9991. o.] 85–87. pontját).

126 E tekintetben először is emlékeztetni kell azon ítélkezési gyakorlatra, amelynek értelmében a bírságok elrettentő hatása egyike azon elemeknek, amelyek függvényében a jogsértések súlyosságát értékelni kell (a Bíróság C-219/95. P. sz., Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben 1997. július 17-én hozott ítéletének [EBHT 1997. I-4411. o.] 33. pontja, valamint a Törvényszék T-101/05. és T-111/05. sz., BASF és UCB kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. december 12-én hozott ítéletének [EBHT 2007., II-4949. o.] 45. pontja). Márpedig a bírság elrettentő ereje nagymértékben függ attól, hogy az érintett vállalkozás számára kellőképpen érzékelhető-e. Ennélfogva ahhoz, hogy a jogsértésben részt vevő vállalkozás tekintetében meg lehessen határozni a bírság elrettentő erejét, a jogsértés végén fennálló helyzetet kell figyelembe venni, és nem azt a helyzetet, ami egy korábbi időpontban fennállhatott. A korábbi helyzet figyelembevétele azzal a veszéllyel járhat, hogy abban az esetben, ha az érintett vállalkozás forgalma időközben nőtt, a bírság összege túl alacsony lesz ahhoz, hogy kellőképpen elrettentő legyen, illetve abban az esetben, ha az érintett vállalkozás forgalma időközben csökkent, azzal a veszéllyel járhat, hogy a bírság összege az elrettentéshez szükséges mértéknél magasabb lesz.

127 Másodszor a gondos ügyintézés elvére és az eljárás gazdaságosságának követelményeire tekintettel kivitelezhetetlen és teljesen túlzott lenne azt megkövetelni a Bizottságtól, hogy a szóban forgó vállalkozások forgalmának a kartell fennállásának teljes időtartama alatt bekövetkezett változását vegye figyelembe. Az ilyen megközelítés azt jelentené – amint arra a Bizottság helyesen hivatkozik –, hogy a kartellben való részvétel minden egyes évére külön kiindulási összeget kellene megállapítani, és ennek érdekében meg kellene határozni a jogsértés minden egyes éve tekintetében a résztvevők piaci részesedését.

128 Ennélfogva el kell utasítani a Siemens Österreich és a KEG fenti 110. pontban kifejtett érvét, mely szerint a Bizottság megközelítése, amely velük szemben a VA Tech-csoport 2003. évi forgalmának figyelembevételével szabott ki bírságot, és nem az SEHV és a Magrini megszerzését megelőző alacsonyabb forgalom alapján, a kartellbeli gazdasági súlyuk eltúlzását eredményezte.

129 Hasonlóképpen el kell utasítani a Siemens Österreich és a KEG fenti 112. pontban kifejtett érvét, mely szerint a Bizottság említett megközelítése sérti azon elvet, mely szerint a szankciónak meg kell felelnie az adott társaság felrótt tényálláshoz való egyéni hozzájárulásának, valamint sérti a felróhatóság elvét. A megtámadott határozatból, és különösen annak (468) preambulumbekezdése c) pontjából, valamint (507) preambulumbekezdéséből következik, hogy az említett felperesek felelősségét csupán azon időszak tekintetében állapították meg, amelynek folyamán részt vettek a kartellban a leányvállalataikon, azaz először a Reyrolle-on, majd 2001-től kezdve az SEHV-n és a Magrinin keresztül is.

130 A Siemens Österreich és a KEG fenti 112. pontban kifejtett azon érvét illetően, mely szerint a Bizottság tévesen feltételezte, hogy a Reyrolle megszerzésekor és a VAS létrehozásakor a VA Technologie tudatában volt, illetve tudatában kellett lennie a Reyrolle kartellben való részvételének, emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság ésszerűen vélheti úgy, miszerint ha az anyavállalat leányvállalatának 100%-os részesedésével rendelkezik, a leányvállalat lényegében azokat az utasításokat követi, amelyeket az anyavállalat szabott meg a számára, és ez a vélelem azt is magában foglalja, hogy a Bizottság nem köteles vizsgálni, vajon az anyavállalat e hatáskörét valóban gyakorolta-e (lásd a Törvényszék T-330/01. sz., Akzo Nobel kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3389. o] 83. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). A 100%-os tulajdonában álló leányvállalata magatartásáért való felelősség anyavállalatnak való betudása nem feltételezi tehát annak bizonyítását, hogy az anyavállalat tudatában volt a leányvállalat magatartásának. Épp ellenkezőleg, az anyavállalatra hárul e vélelem megfelelő bizonyítékok szolgáltatásával való megdöntése, ha úgy ítéli meg, hogy a leányvállalat tőkéjében fennálló 100%-os részesedés ellenére ez utóbbi önállóan határozta meg a piaci magatartását (lásd a fent hivatkozott Akzo Nobel kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 83. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

131 A jelen esetben nem bír tehát jelentőséggel annak kérdése, hogy a VA Technologie a Reyrolle 1998-ban történt megszerzésekor tudatában volt-e ez utóbbi kartellban való részvételének, hiszen a Siemens Österreich és a KEG nem vitatták a Törvényszék előtt, hogy a Reyrolle, amely 1998 óta a VA Tech-csoport 100%-os tulajdonában álló leányvállalata, lényegében ez utóbbi utasításait követte, és nem önállóan határozta meg piaci magatartását. Következésképpen azon tény, miszerint a Bizottság adott esetben tévesen találta úgy, hogy a VA Technologie ezen információ tudatában volt, nem teszi jogellenessé a megtámadott határozatot.

132 A VAS 2001-ben történt létrehozását illetően egyébként a Bizottság joggal vélhette úgy, hogy a VA Technologie annak idején tudatában volt mind korábbi leányvállalata, a Reyrolle, mind új leányvállalatai, az SEHV és a Magrini kartellben való részvételének. A Bizottság ugyanis a megtámadott határozat (454) és azt követő preambulumbekezdéseiben kifejtette, hogy a VA Tech vállalkozást a kartell találkozóin képviselő személyek közül többen egyidejűleg vezetői pozíciókat töltöttek be mind a leányvállalatainál, a Reyrolle-nál, az SEHV-nél és a Magrininél, mind az anyavállalataiknál, a VA Technologie-nál és a VAS-nál – amelynek a Siemens Österreich a jogutódja –, valamint a KEG-nél. A Siemens Österreich és a KEG a Törvényszék előtt nem vitatták e megállapításokat.

133 Ezen érvet el kell tehát utasítani.

134 Végül, mivel az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke megsértését elkövető jogalany a versenyjogi értelemben vett vállalkozás, amely mint olyan nem rendelkezik jogi személyiséggel, a Bizottságnak az e jogsértést szankcionáló és bírságot kiszabó határozatában meg kell határoznia a vállalkozáson belül azon egyedi társaságokat, amelyeknek a határozatot címzi, és amelyeknek a vállalkozás nevében felelniük kell a bírságok megfizetéséért. Következésképpen a vállalkozás részét képező különböző társaságokkal szemben kiszabott egyedi bírságokat – kivételes körülményektől

eltekintve – a vállalkozás gazdasági ereje, tehát forgalma alapján kell kiszámítani, és nem az egyedi társaságok gazdasági ereje alapján.

135 A jelen esetben a Bizottság a megtámadott határozat (333) preambulumbekezdésében először is kifejtette, hogy az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikkének tárgya a közösségi jogi értelemben vett vállalkozás, amely fogalom nem keverendő össze a nemzeti kereskedelmi, társasági vagy adójog szerinti jogi személy fogalmával. Ugyanakkor mivel az e cikkek megsértését szankcionáló határozat címzettjei jogi személyek lehetnek csak, a Bizottságnak az érintett vállalkozásokon belül azonosítania kell azon jogi személyeket, amelyeknek a határozatot címzi. Ezt követően a megtámadott határozat (335) preambulumbekezdésében a Bizottság kifejtette, hogy az adott leányvállalat kereskedelmi magatartására meghatározó befolyást gyakorló anyavállalatok egyetemlegesen felelősek a leányvállalat által elkövetett jogsértésért, ami azonban nem zárja ki ez utóbbi saját felelősségét. Az anyavállalat felelőssége hozzáadódik tehát a leányvállalatéhoz. E megfontolások teljes mértékben figyelembe veszik a fenti 122. és 134. pontban kifejtett elveket.

136 Ennélfogva el kell utasítani a Reyrolle, az SEHV és a Magrini fenti 106. pontban kifejtett azon érvét, amely a VA Tech-csoport teljes forgalmára alapított bírság kiszabása és azon megközelítés közötti ellentmondáson alapul, mely szerint a jogsértésért a csoport különböző leányvállalatai külön-külön felelősek.

– A különböző társaságokról, amelyeknek a kartellben részt vevő vállalkozások magatartása betudható, és a bírságok megfizetéséért való egyetemleges felelősségre vonatkozó szabályok alkalmazásáról

137 Először is meg kell határozni a különböző társaságokat, amelyeknek betudható a kartellben részt vevő vállalkozások magatartása. Másodszor meg kell vizsgálni, hogy a Bizottság helyesen számította-e ki a felperesekkel szemben kiszabandó bírságok összegét, és különösen hogy helyesen határozta-e meg azon összegeket, amelyek megfizetéséért egyetemlegesen felelősek. Lévén hogy e vizsgálat egyebek mellett a megtámadott határozat belső koherenciájára vonatkozik, e szakaszban figyelembe kell venni a jogsértésnek a Bizottság által a megtámadott határozat keretében elfogadott időtartamát, és különösen a VA Tech vállalkozás kartellben való részvétele újrakezdésének időpontjaként a 2002. április 1-jei időpontot, és nem a 2002. július 1-jeit (lásd fenti 72. és 82. pontot).

138 Először is azon különböző társaságok meghatározását illetően, amelyeknek betudható a kartellben részt vevő vállalkozások magatartása, emlékeztetni kell arra, hogy nem vitatott, hogy a Reyrolle, az SEHV és a Magrini nem önállóan határozták meg a piaci magatartásukat a VA Tech vállalkozás kartellben való részvétele keretében. Amint a fenti 1. pontból kitűnik, a Reyrolle esetében ez az 1998. szeptember 20-án, a VA Technologie általi megszerzésének időpontjával kezdődő időszakra vonatkozik, az SEHV és a Magrini esetében pedig a 2001. március 13-át, a VAS létrehozásának időpontját követő időszakra vonatkozik. A Bizottság ebből azt a következtetést vonja le a megtámadott határozatban, hogy az említett időszakok során a Reyrolle, az SEHV és a Magrini a VA Technologie-val, a VAS-sal (melyet 2006-ban a Siemens Österreich olvasztott magába), valamint a KEG-gel egyetlen vállalkozást alkottak az EK 81. cikk értelmében, amit a felperesek nem vitatnak.

139 Majd, amint azt a Bizottság is tette a megtámadott határozat (337) preambulumbekezdésében, emlékeztetni kell arra, hogy a jogsértésben önállóan részt vevő jogalanyok, amelyeket ezt követően egy másik társaság szerzett meg, továbbra is felelősek a megszerzést megelőző jogsértő magatartásukért, amennyiben e társaságokat nem egyszerűen magába olvasztotta a megszerző, hanem utóbbi leányvállalataiként folytatták tevékenységüket (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-279/98. P. sz., Cascades kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-9693. o.] 78–80. pontját). Ilyen esetben a megszerző kizárólag a megszerzéstől kezdődően felelős a leányvállalata magatartásáért, ha a leányvállalat folytatja a jogsértést, és ha az új anyavállalat felelőssége megállapítható (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-286/98. P. sz., Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-9925. o.] 37–39. pontját).

140 A jelen esetben egyfelől a Reyrolle, másfelől a Siemens Österreich és a KEG helyzete hasonlít a fenti 139. pontban említett második helyzethez, mivel a Reyrolle először önállóan vett részt a jogsértésben, majd 1998. szeptember 20-ától a VA Tech-csoport leányvállalataként folytatta a jogsértő tevékenységét (lásd a fenti 1. pontot).

141 Azonkívül ugyanazon elvet kell értelemszerűen alkalmazni abban az esetben is, ha a megszerzését megelőzően a megszerzett társaság nem önállóan vett részt a jogsértésben, hanem mint egy másik csoport leányvállalata, amint az az SEHV és a Magrini esetében is történt, amelyek mielőtt a VA Tech vállalkozás részét képezték volna, a Schneider-csoporthoz tartozó vállalkozás (a továbbiakban: Schneider vállalkozás) részét képezték 2001. március 13-ig.

142 E tekintetben az iratanyagból kitűnik, hogy 2001. március 13-ától a Reyrolle, az SEHV és a Magrini 60%-a volt a VA Tech-csoport tulajdonában, a VAS-on keresztül.

A Bizottság a megtámadott határozat (454) és (455) preambulumbekezdésében kifejtette, anélkül, hogy ezt a felperesek vitatták volna, hogy úgy találta, hogy a VA Technologie és a KEG képesek voltak meghatározó befolyást gyakorolni a Reyrolle, az SEHV és a Magrini kereskedelmi magatartására a VAS tőkéjében való 60%-os részesedésükön keresztül. Ebből arra a következtetésre jutott, hogy 2001. március 13., a VAS létrehozásának időpontja, és 2004. május 11., a kartell befejezésének időpontja között a Siemens Österreich és a KEG, illetve jogelődjeik egyetlen vállalkozást alkottak a Reyrolle, az SEHV és a Magrini leányvállalatokkal. A megtámadott határozat (423), (424), (450) és (467) preambulumbekezdéséből különösen kitűnik, hogy a Bizottság úgy vélte, hogy a Schneider Electric felelőssége a volt leányvállalatai, az SEHV és a Magrini kartellben való részvételéért a VAS létrehozásával véget ért 2001. március 13-án, annak ellenére, hogy 2004. októberig 40%-os részesedéssel bírt ez utóbbiban.

143 A fenti 139. pontban kifejtett elv alkalmazásából következik, hogy az SEHV és a Magrini továbbra is felelősek maradtak a 2001. március 13-át, irányításuk VA Tech-csoport általi megszerzését megelőző jogsértő magatartásukért. Egyébként, mivel ezen időpontot megelőzően e társaságok egy másik vállalkozás részét képezték, a Schneider Electric-kel, ez utóbbi velük együtt és egyetemlegesen felelős ezen időszak tekintetében.

144 A fentiekből következik, hogy négy különböző időszakot kell megkülönböztetni:

– először is az 1988. április 15. és 1998. szeptember 20. közötti időszak tekintetében a Reyrolle egyedül felelős a kartellben való részvételéért; az akkori anyavállalata, a Rolls-Royce tekintetében ugyanis a jogsértés elévült;

– másodszor az 1988. április 15. és 2000. december 13. közötti időszak tekintetében az SEHV és a Magrini a Schneider Electric-kel, akkori anyavállalatukkal egyetemlegesen felelősek a kartellben való részvételükért;

– harmadszor az 1998. szeptember 20. és 2000. december 13. közötti időszak tekintetében a Reyrolle a Siemens Österreichhal, akkori anyavállalatának, a VA Technologie-nak a jogutódjával egyetemlegesen felelős a kartellben való részvételéért;

– negyedszer a 2002. július 1-je (a megtámadott határozat szerint 2002. április 1-je) és 2004. május 11. közötti időszak tekintetében a Reyrolle, az SEHV és a Magrini korábbi anyavállalataik, a VAS és a VA Technologie jogutódjaival, jelenlegi anyavállalataikkal, a KEG-gel és a Siemens Österreichhal egyetemlegesen felelősek a kartellben való részvételükért.

145 A fenti 139–143. pontban kifejtett elvvel összhangban a Bizottság a megtámadott határozat (449)–(451) preambulumbekezdésében megállapította a Reyrolle jogsértésben való részvételét illetően, hogy ez utóbbi felelős egyedül a VA Tech-csoport általi megszerzését megelőző, azaz 1988. április 15. és 1998. szeptember 20. közötti időszak tekintetében e részvételért, hogy a Siemens Österreich és a KEG egyetemlegesen felelős a Reyrolle-lal e részvételért ez utóbbi VA Tech-csoport általi megszerzésétől kezdődően, tehát az 1998. szeptember 20. és 2000. december 13., valamint a 2002. április 1-je és 2004. május 11. közötti időszak tekintetében, valamint hogy az SEHV és a Magrini, a VA Tech-csoport jogsértésben részt vevő másik leányvállalatai, egyetemlegesen felelősek e részvételért a 2002. április 1-je és 2004. május 11. közötti időszak tekintetében.

146 Az SEHV és a Magrini részvételét illetően a Bizottság a megtámadott határozat (465) preambulumbekezdésében megállapította, hogy a Schneider Electric az előbbiekkel egyetemlegesen felelős e részvételért az 1988. április 15. és 2000. december 13. közötti időszak tekintetében, majd a megtámadott határozat (467) preambulumbekezdésében megállapította, hogy a Siemens Österreich és a KEG az előbbiekkel egyetemlegesen felelős e részvételért a 2002. április 1-je és 2004. május 11. közötti időszak tekintetében.

147 A Bizottság tehát jogosan állapíthatta meg a megtámadott határozat (468) preambulumbekezdésében:

„Következésképpen:

a) [a Reyrolle] felelős egyedül a jogsértésben való részvételéért az 1988. április 15. és 1998. szeptember 20. közötti időszak tekintetében;

b) [az SEHV] és [a Magrini] egyetemlegesen felelősek a [Schneider Electric]-kel az 1988. április 15. és 2000. december 13. közötti időszak tekintetében;

c) [A Siemens Österreich és a KEG] egyetemlegesen felelősek az 1998. szeptember 20. és 2000. december 13., illetve 2002. április 1-je és 2004. május 11. (2000. december 13-ig a [Reyrolle]-lal egyetemlegesen, és 2002. április 1-jétől szintén egyetemlegesen a [SEHV]-vel és a [Magrini]-vel).”

148 Másodsorban azon különböző társaságokkal szemben kiszabandó bírságok összegének kiszámítását illetően, amelyeknek betudható a kartellben részt vevő vállalkozások magatartása, és különösen az e társaságok által egyetemleges felelősség alapján megfizetendő összegek meghatározását illetően, meg kell vizsgálni, hogy a Bizottság tiszteletben tartotta-e a fent kifejtett elveket a megtámadott határozat (122), (134), (139), (141) és (143) preambulumbekezdésében, valamint tiszteletben tartotta-e a megtámadott határozat (468) preambulumbekezdésében saját maga számára meghatározott tervet.

149 E tekintetben ki kell emelni, hogy az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikkének megsértése miatt kiszabott bírságok megfizetésével kapcsolatban a társaságokat terhelő egyetemleges felelősség olyan joghatás, amely *ipso iure* következik e cikkek anyagi jogi rendelkezéseiből.

150 Az ítélkezési gyakorlat értelmében amennyiben több személy személyes felelőssége is megállapítható a versenyjog szerinti egyetlen vállalkozás jogsértésben való részvételéért, e személyeket az említett jogsértésért egyetemlegesen felelősnek kell tekinteni (lásd ebben az értelemben a Bíróság 6/73. és 7/73. sz., Istituto Chemioterapico Italiano és Commercial Solvents kontra Bizottság egyesített ügyekben 1974. március 6-án hozott ítéletének [EBHT 1974., 223. o] 41. pontját, a C-294/98. P. sz., Metsä-Serla és társai kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-10065. o.] 33. és 34. pontját; a Törvényszék T-339/94–T-342/94. sz., Metsä-Serla és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-1727. o.] 42–44. pontját; a fenti 122. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 54., 524. és 525. pontját; a fenti 90. pontban hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 62. pontját, valamint a Törvényszék T-112/05. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítéletének [EBHT 2007., II-5049. o.] 57–62. pontját).

151 A vállalkozás piaci magatartásának egységessége a versenyjog alkalmazása szempontjából azt indokolja, hogy a társaságok, vagy általánosabban azok jogalanyok, amelyek a vállalkozás magatartásáért személyesen felelősnek tekinthetőek, egyetemlegesen legyenek kötelezettek (lásd ebben az értelemben a Bíróság fenti 150. pontban hivatkozott Istituto Chemioterapico Italiano és Commercial Solvents kontra

Bizottság ügyben hozott ítéletének 41. pontját; 52/69. sz., Geigy kontra Bizottság ügyben 1972. július 14-én hozott ítéletének [EBHT 1972., 787. o.] 45. pontját; fenti 122. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 54., 524. és 525. pontját, valamint fenti 150. pontban hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 62. pontját). Az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikkének megsértése miatt kiszabott bírságok megfizetéséért való egyetemleges felelősség, amennyiben az említett bírságok hatékony beszedésének biztosítására irányul, hozzájárul a versenyjog által általában követett elrettentési célhoz is (lásd ebben az értelemben a Bíróság 41/69. sz., ACF Chemiefarma kontra Bizottság ügyben 1970. július 15-én hozott ítéletének [EBHT 1970., 661. o.] 172. és 173. pontját, a C-289/04. P. sz., Showa Denko kontra Bizottság ügyben 2006. június 29-én hozott ítéletének [EBHT 2006., I-5859. o.] 61. pontját), az Unió alapvető jogelvének, a *ne bis in idem* elvének tiszteletben tartásával, amelyet az EJEE hetedik kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikke is elismer, és amely megtiltja, hogy a versenyjog ugyanolyan megsértéséért a vállalkozás ugyanazon piaci magatartását többször szankcionálják olyan jogalanyokon keresztül, akik azért személyesen felelősnek tekinthetők (lásd ebben az értelemben a fenti 52. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 338. pontját; a Törvényszék T-305/94–T-307/94., T-313/94–T-316/94., T-318/94., T-325/94., T-328/94., T-329/94. és T-335/94. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1999. április 20-án hozott ítéletének [EBHT 1999., II-931. o.] 95–99. pontját, és a T-217/03. és T-245/03. sz., FNCBV és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 2006., II-4987. o.] 340. pontját).

152 Azon tény, hogy ugyanazon vállalkozásnak a jogsértésben való részvétele miatt több társaság által viselt személyes felelősség nem azonos, nem akadálya annak, hogy a társaságokkal szemben a Bizottság egyetemlegesen megfizetendő bírságot szabjon ki, mivel a bírság megfizetéséért való egyetemleges felelősség csak a jogsértés azon időszakára vonatkozik, amelynek során e társaságok gazdasági egységet, és ekképpen vállalkozást alkottak a versenyjog értelmében.

153 E tekintetben – a fenti 121. pontban kifejtett érvelés keretében a Bizottság által állítottakkal ellentétben – a Bizottság nem határozhatja meg szabadon az egyetemlegesen fizetendő összegeket. A büntetések és joghátrányok egyéniesítésének fenti 122. pontban kifejtett elvéből következik ugyanis, hogy minden egyes társaságnak meg kell tudnia állapítani a vele szemben egy vagy több másik társasággal együtt egyetemleges felelősség alapján megfizetendő bírságot kiszabó határozat alapján, hogy mekkora a

részösszeg, amelyet az egyetemleges adóstársaival szemben neki kell viselnie, ha már a Bizottság nem érdekelt e kérdésben. Ennek érdekében a Bizottságnak kifejezetten meg kell határoznia azon időszakokat, amelyek tekintetében az érintett társaságok (együttesen) felelősek a kartellben részt vevő vállalkozások jogsértő magatartásáért, és adott esetben az említett társaságok e magatartásokkal kapcsolatos felelősségének szintjét.

154 Ennélfogva a jelen esetben a Bizottságnak figyelembe kellett vennie a megtámadott határozat (468) preambulumbekezdésében a VA Tech vállalkozás részét képező különböző társaságok közös felelősségének időszakait illetően tett megállapításait az általuk egyetemlegesen megfizetendő bírságok összegének megállapításakor. Ezen összegeknek, amennyire csak lehetséges, tükrözniük kell az e társaságokat terhelő felelősség különböző részeinek az említett preambulumbekezdésben meghatározott súlyát.

155 Hozzá kell fűzni, hogy a „vállalkozás" versenyjogi értelemben vet t fogalmához hasonlóan, melynek csupán *ipso iure* joghatása (lásd a fenti 150. és 151. pontot), a „bírságok megfizetésére vonatkozó egyetemleges felelősség" önálló fogalom, amelyet a versenyjog – amelynek e fogalom részét képezi, – céljaira és rendszerére, és adott esetben a nemzeti jogrendszerek összességéből következő alapelvekre hivatkozással kell értelmezni. Különösen, még ha a fizetési kötelezettség jellege, amely azon társaságokat terheli, amelyekkel szemben a Bizottság a közösségi versenyjog megsértése miatt egyetemlegesen megfizetendő bírságot szabott ki, különbözik is a magánjogi kötelezettség adóstársainak kötelezettségétől, helyénvaló többek között az egyetemleges kötelezettség jogi rendszerét követni.

156 Ennélfogva a határozat, amelyben a Bizottság több társasággal szemben szab ki egyetemlegesen megfizetendő bírságot, szükségszerűen minden olyan hatást kifejt, amelyek jogilag a versenyjogi bírságok megfizetésének jogi rendszeréhez kapcsolódnak,

mind a hitelező és az egyetemleges adóstársak közötti viszony, mind az egyetemleges adóstársak egymás közötti viszonya vonatkozásában.

157 Ezért kizárólag a Bizottság feladata – az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdése szerinti bírságkiszabási jogkörének keretében – a különböző társaságokra vonatkozó részösszegek meghatározása a velük szemben, egyetemlegesen kiszabott bírságok összegéből, amennyiben egyetlen vállalkozás részét képezték, és e feladat – a Bizottság által a tárgyalás során sugalltakkal ellentétben – nem bízható a nemzeti bíróságokra.

158 Meg kell állapítani, hogy egy vállalkozás jogsértő magatartása miatt több társasággal szemben egyetemlegesen megfizetendő bírságot kiszabó bizottsági határozat eltérő rendelkezésének hiányában, a Bizottság az említett magatartást egyenlő felelősséggel tudja be e társaságoknak (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-196/99. P. sz., Aristrain kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítéletének [EBHT 2003., I-11005. o.] 100. és 101. pontját). A társaságoknak, amelyekkel szemben egyetemlegesen megfizetendő bírság került kiszabásra, és amelyek a bírságot kiszabó határozat eltérő rendelkezése hiányában azonos felelősséggel tartoznak a jogsértés elkövetéséért, főszabály szerint az ezen jogsértés miatt kiszabott bírság megfizetéséhez egyenlő részben kell hozzájárulniuk. Következésképpen azon társaság, amely a Bizottság esetleges figyelmeztetését követően kifizeti a bírság teljes összegét, maga a bizottsági határozat alapján felléphet az egyetemleges adóstársai ellen, annak érdekében, hogy azok mindegyike megfizesse a saját részét. Jóllehet a több társasággal szemben egyetemlegesen megfizetendő bírságot kiszabó határozat így nem teszi lehetővé annak előzetes meghatározását, hogy e társaságok melyikét fogja a Bizottság ténylegesen felszólítani a bírság összegének megfizetésére, azonban nem hagy semmi kétséget a bírság részösszegei felől, amelyekért egyénileg felelősek, mivel adott esetben mindegyikőjük indíthat keresetet az egyetemleges adóstársak ellen a saját részösszegén felül kifizetett összeg visszafizetése érdekében.

159 Ennélfogva a megtámadott határozatban szereplő olyan megállapítás hiányában, mely szerint a VA Tech vállalkozáson belül bizonyos társaságokat a többieknél nagyobb felelősség terhel az említett vállalkozás kartellben való részvételéért egy adott időszak vonatkozásában, azt kell feltételezni, hogy egyenlő mértékben felelősek, és ennélfogva a velük szemben kiszabott egyetemlegesen megfizetendő bírság összege egyenlően oszlik meg közöttük.

160 A jelen esetben úgy tűnik, hogy az SEHV és a Magrini esetében kiszabott egyedi bírságok összegének kiszámítása, és a Siemens Österreich, a KEG, a Reyrolle, az SEHV és a Magrini, valamint a Schneider Electric által – amint az a megtámadott határozat (505), (509) és (552) preambulumbekezdéséből kitűnik – egyetemlegesen megfizetendő összegek meghatározása, valamint az említett határozat 2. cikkének j)–l) pontjában szereplő eredmény nem veszi figyelembe a fent kifejtett elveket és a megtámadott határozat (468) preambulumbekezdésében tett megállapításokat.

161 Először is a Bizottság egyfelől a Reyrolle, másfelől az SEHV és a Magrini egyetemlegesen felelősségét állapította a velük szemben kiszabott 22 050 000 euró összegű bírságokból 17 550 000 euró tekintetében (a megtámadott határozat (509) és (552) preambulumbekezdése, és 2. cikkének k), l) és i) pontja).

162 E három társaság azonban csupán a 2002. április 1-je és 2004. május 11. közötti időszak, azaz két év egy hónap során képezte ugyanazon vállalkozás részét. Amint a megtámadott határozat (507) és (509) preambulumbekezdéséből kitűnik, a VA Tech vállalkozással szemben kiszabott bírság teljes összege 12 600 000 euró az 1998. szeptember 20. és 2004. május 11. közötti időszakot, azaz négy év négy hónapot, a fenti időszaknál több mint kétszer hosszabb időszakot illetően. Ennélfogva figyelembe véve azt is, hogy a kartellben részt vevő vállalkozáson belüli különböző társaságokkal szemben kiszabott bírságoknak nem kell a jogsértés időtartamával arányosnak lennie (lásd e tekintetben a lenti 181. pontot), a 17 550 000 euró összeg, amelyért az

SEHV és a Magrini leányvállalatok egyetemlegesen felelősek a Reyrolle-lal, nyilvánvalóan meghaladja azon összeget, amelyet a Bizottság a megtámadott határozatban tett saját megállapításai alapján kiszabhatott azért, mert az SEHV és a Magrini mint a VA Tech-csoport leányvállalatai 2002. április 1-je és 2004. május 11. között részt vettek a kartellban.

163 Másods zor a Reyrolle-lal szemben kiszabott 22 050 000 euró bírságból 12 600 000 eurót a Siemens Österreichhal és a KEG-gel, és 17 550 000 eurót az SEHV-vel és a Magrinivel visel egyetemlegesen (a megtámadott határozat (509) és (552) preambulumbekezdése és 2. cikke l) pontjának i. és ii. alpontja).

164 Egyfelől a Reyrolle által más társaságokkal egyetemlegesen fizetendő összegek egyértelműen meghaladják a bírsága teljes összegét. Jóllehet ez nem vezethet ahhoz, amint a Bizottság a Törvényszék írásbeli kérdéseire adott válaszában kiemelte, hogy a Reyrolle-nak 22 050 000 eurót meghaladó összeget kelljen fizetnie, az egyetemlegesen megfizetendő összegek ily módon való meghatározása nem teszi lehetővé a felperesek számára, hogy a megtámadott határozatból levezessék, hogy mekkora részösszegeket kell viselniük, ha a Bizottság már nem érdekelt e kérdésben, és ez ellentétes a Bizottság fenti 153. pontban megállapított kötelezettségével. Másfelől meg kell állapítani, hogy – ellentétben azzal, amit a Bizottság helyesen állapított meg a megtámadott határozat (468) preambulumbekezdése a) pontjában, – a Reyrolle-lal nem mint egyedüli felelőssel szemben szabtak ki bírságot az 1988 és 1998 közötti időszak tekintetében, amikor egyedül vett részt a jogsértésben.

165 Harmadszor, amint a megtámadott határozat (509) preambulumbekezdésében szereplő táblázatból, valamint a 2. cikk l) pontjából kitűnik, a Siemens Österreich és a KEG nem egyetemlegesen felelősek az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírság egy részéért, ellentétben azzal, amit a Bizottság helyesen állapított meg a megtámadott határozat (468) preambulumbekezdése c) pontja végén, figyelemmel

azon két év egy hónapra, amelynek során e társaságok ugyanazon vállalkozás részét alkották.

166 Ebből arra kell következtetni, hogy a közös felelősségüket nyilvánvalóan meghaladó összegű bírság megfizetését illetően a Reyrolle, az SEHV és a Magrini egyetemleges felelősségének megállapításával, az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírság egy részéért a Siemens Österreich és a KEG egyetemleges felelőssége megállapításának elmulasztásával, vele szemben kiszabott bírság egy részének viseléséért a Reyrolle egyedüli felelőssége megállapításának elmulasztásával a Bizottság megsértette a büntetések és joghátrányok egyéniesítésének a fenti 122. pontban kifejtett elvét.

167 Következésképpen meg kell semmisíteni a megtámadott határozat 2. cikkét, az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírság összegének kiszámítását és a felperesek által egyetemlegesen megfizetendő összegek meghatározását illetően.

– A VA Tech vállalkozás esetében kiszámított kiindulási összeg Reyrolle-ra, SEHV-re és Magrinire való alkalmazásakor az utóbbiak egyedi körülményeinek figyelmen kívül hagyásáról

168 A Reyrolle, az SEHV és a Magrini úgy érvelnek, hogy az egyedi körülményeik miatt azon tény, hogy a Bizottság a VA Tech vállalkozás esetében kiszámított kiindulási összeget alkalmazta velük szemben, a kartellhez való hozzájárulásuk mértékéhez képest aránytalan összegű bírság kiszabásához vezet.

169 A Reyrolle által felhozott érv (lásd a fenti 109. pontot) azon alapul, hogy a Bizottság a VA Tech vállalkozás esetében kiszámított kiindulási összeget alkalmazva nem vette figyelembe, hogy a Reyrolle képességei korlátozottak arra, hogy a belső piacon belüli versenynek jelentős kárt okozzon, mivel tevékenységei a GQ-megállapodás időtartama alatt az Egyesült Királyság és Írország területére korlátozódtak.

170 Emlékeztetni kell e tekintetben arra, hogy egy világméretű kartell esetében, amely az árak rögzítésén kívül a piacok felosztására is irányul, a Bizottság jogszerűen támaszkodhat a szóban forgó termék értékesítéséből származó világméretű forgalomra annak érdekében, hogy a kiindulási összegek tükrözzék a jogsértés jellegét, a piacra gyakorolt tényleges hatását, valamint a földrajzi piac kiterjedését, figyelembe véve a kartell tagjai közötti méretbeli különbségeket (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-236/01., T-239/01., T-244/01–T-246/01., T-251/01. és T-252/01. sz., Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. április 29-én hozott ítéletének [EBHT 2004., II-1181. o.] 197. és 198. pontját, valamint a T-329/01. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3255. o.] 87. pontját).

171 A jelen esetben először is meg kell jegyezni, hogy az Egyesült Királyság és Írország, együttvéve a közös piac jelentős részét képezik. Az e piacokon folyó versenynek történt károkozás nem minősíthető tehát csekélynek. Másodszor meg kell jegyezni, hogy a felpereseknek a megtámadott határozatban felrótt jogsértés kifejezetten tartalmazza azon kifogást, miszerint az érintett vállalkozások az „anyaországok" rendszerének révén európai szinten felosztották maguk között a különböző nemzeti piacokat. Ennélfogva azon tény, hogy a Reyrolle, e jogellenes megállapodással összhangban a közös piacon belül e nemzeti piacokra korlátozta tevékenységét, nem fogadható el enyhítő körülményként. Harmadszor emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság felperesek által nem vitatott megállapításai szerint a kartell résztvevői maguk is figyelembe vették a világméretű forgalmukat a kartellen belüli – mind európai szinten (az anyaországokon kívül), mind világszinten alkalmazott – egyéni kvóták meghatározása érdekében. Következésképpen a Bizottság szintén jogszerűen vette figyelembe

a GIS-projektekből származó világméretű forgalmukat az egyes érintett vállalkozás súlyának értékelése végett.

172 Következésképpen el kell utasítani a Reyrolle érvelését.

173 Az SEHV és a Magrini által felhozott érv (lásd a fenti 115. pontot) azon alapul, hogy a Bizottság a Schneider vállalkozás esetében alkalmazott kiindulási összeget a VAS-ban fennálló részesedésére tekintettel határozta meg. Mivel a VA Technologie számos, a kartellal semmilyen kapcsolatot nem mutató tevékenységet vitt be a VAS-ba, a VA Tech vállalkozás és a Schneider vállalkozás esetében kiszabott bírság kiindulási összegei közötti arány nem felel meg a VA Technologie, illetve a Schneider Electric által a VAS-ba bevitt leányvállalataik GIS-projektekből származó forgalma közötti aránynak. Következésképpen a VA Tech vállalkozás esetében megállapított kiindulási összeghez képest a Schneider vállalkozással szemben túl alacsony kiindulási összeg került megállapításra.

174 Az SEHV és a Magrini úgy érvelnek, hogy a VA Technologie által a VAS-ba bevitt, a GIS-projektekkel semmilyen kapcsolatot nem mutató tevékenységek nem indokolják a VA Tech vállalkozással szemben – a Schneider vállalkozással szemben kiszabotthoz képest – jelentősebb bírság kiszabását. Az SEHV és a Magrini úgy vélik, hogy a Bizottságnak a VAS korábbi leányvállalatainak a GIS-projektekből származó forgalma alapján kellett volna felosztania a kiindulási összeget, vagy a kartellen belüli kvótáik alapján, ami a megtámadott határozat (144) preambulumbekezdésében szereplő táblázat szerint a Reyrolle esetében 2,79%, az SEHV és a Magrini esetében 7,28%.

175 Meg kell jegyezni a Schneider vállalkozásra alkalmazott kiindulási összeget illetően, hogy a Bizottság azt nem a 2003-ban megvalósított világméretű forgalom alapján számította ki, mint a többi vállalkozás esetében, minden bizonnyal azért, mert úgy találta, hogy már nem vett részt a kartellben ebben az időszakban. Amint azt a megtámadott

határozat (489) preambulumbekezdésének vége is megállapítja, a Schneider vállalkozásra alkalmazott kiindulási összeg a VA Tech vállalkozásra alkalmazott kiindulási összeg 40%-ban lett meghatározva, mivel előbbi 40%-os részesedéssel bírt a VAS-ban, amely 2001. március 13-tól egyesítette a VA Tech-csoport és a Schneider-csoport GIS-sel kapcsolatos tevékenységének egészét. E részvétel jelentősége jelzi az egyrészt a Reyrolle, másrészt az SEHV és a Magrini által a VAS létrehozásakor megvalósított forgalom relatív jelentőségét.

176 Az SEHV és a Magrini érvét három okból is el kell utasítani.

177 Először is e kifogás lényegében arra vonatkozik, hogy a Bizottság hátrányosan megkülönböztette a VA Technologie-t, a KEG-et és a Reyrolle-t, a Schneider Electric-hez, az SEHV-hez és a Magrinihez képest. Az SEHV és a Magrini ugyanakkor nem érdekelt e kifogás előterjesztésében. Abban az esetben, ha a Törvényszék helyt adna e kifogásnak, és következésképpen felemelné a bírság kiindulási összegét a Schneider vállalkozás esetében, ez azzal járna, hogy megemelkedik a jogsértésben a Schneider vállalkozáshoz tartozásuk időtartama alatt való részvételük alapján velük szemben kiszabott bírságrész, azonban nem csökken a VA Tech vállalkozáshoz tartozásuk időtartama alatt való részvételük alapján velük szemben kiszabott bírságrész. Az SEHV és a Magrini számára tehát előnyös a Bizottság által állítólag elkövetett hiba, és ennélfogva e két társaság nem vitathatja ezt a Törvényszék előtt. Ebből következik, hogy a jelen érvet mint elfogadhatatlant el kell utasítani.

178 Másodszor, a teljesség kedvéért, semmi bizonyíték nem támasztja alá azon állítást, miszerint a VA Technologie fontos, a GIS-projektekkel semmilyen kapcsolatot nem mutató tevékenységeket vitt volna be a VAS-ba. Ráadásul az SEHV és a Magrini nem

fejtik ki sem azt, hogy mely tevékenységekről lenne szó, sem azt, hogy ezek milyen relatív jelenőséggel bírnának a GIS-sel kapcsolatos tevékenységekhez képest. Ezen okból el kell tehát utasítani ezen érvet is.

179 Harmadszor a megtámadott határozat (144) preambulumbekezdésében említett eredeti egyéni kvóták a kartellban, amelyekre az SEHV és a Magrini támaszkodik, a későbbiekben módosultak. Ekképpen a megtámadott határozat (145) preambulumbekezdése tartalmaz egy táblázatot, amely szerint az AEG GIS-sel kapcsolatos tevékenységeinek az Alstom által 1996-ban történt átvételét követő, nem megjelölt időszakban a Schneider vállalkozás kvótája 10,94%, a Reyrolle kvótája pedig 10,3%. A felperesek kartellban való részvétele első szakaszának vége fele a Reyrolle SEHV-hez és Magrinihez viszonyított súlya ennélfogva jelentősebb volt az utóbbiak által megjelölt adatoknál, amelyeket mindenesetre el kell utasítani mint téveseket.

– A jogsértés időtartama miatti emelésről

180 Egyfelől a Siemens Österreich és a KEG úgy érvelnek – amint a fenti 111. pontban kifejtésre került –, hogy a nekik betudott jogsértések időtartamához viszonyítva a bírság összege kétszer olyan magas az ő esetükben, mint a Reyrolle esetében: azaz 242 307 euró a jogsértésben való részvétel minden egyes hónapjáért a Siemens Österreich és a KEG esetében, és 124 576 euró a jogsértésben való részvétel minden egyes hónapjáért a Reyrolle esetében.

181 Meg kell állapítani e tekintetben, amint azt a Bizottság is tette a T-122/07. sz. ügyre vonatkozó ellenkérelmében, hogy a közösségi jog nem követeli meg, hogy az egy vállalkozáson belüli különböző társaságokkal szemben kiszabott bírságok arányosak legyenek az e társaságoknak felrótt részvétel időtartamával. Egyébként a Siemens Österreich és a KEG nem hivatkoztak ilyen elvre, egyfelől csupán azon elvre

hivatkoztak, mely szerint a leányvállalataik által elkövetett jogsértésért az anyavállalatok által az előzőek kereskedelmi magatartására gyakorolt meghatározó befolyás alapján egyetemlegesen felelősnek talált anyavállalatokkal szemben kiszabott bírság nem lehet súlyosabb, mint az említett leányvállalatokkal szemben kiszabott bírság, majd azt kifogásolták, hogy a megtámadott határozatban kiszabott bírság a felrótt jogsértés hónapjai tekintetében nagyobb az ő esetükben, mint a Reyrolle esetében, azon időszak tekintetében, amikor utóbbit irányították. Lévén, hogy az egy vállalkozáson belüli különböző társaságokkal szemben kiszabott bírságok nem szükséges, hogy arányosak legyenek az e társaságoknak felrótt részvétel időtartamával, két olyan társaság között, amelyeknek különböző időtartamú jogsértést róttak fel, a jogsértésben való részvétel hónapjaira vonatkozóan euróban kifejezett összegek közötti összehasonlítás nem utal egyenlőtlen bánásmódra.

182 Ennélfogva nem tűnik úgy, hogy a Bizottság gyakorlata, amely szerint nem szigorúan időarányosan határozza meg a bírságokat, túllépné a Bizottság ítélkezési gyakorlat által elismert mérlegelési jogkörét (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-150/89. sz., Martinelli kontra Bizottság ügyben 1995. április 6-án hozott ítéletének [EBHT 1995., II-1165. o.] 59. pontját; a T-49/95. sz., Van Megen Sports kontra Bizottság ügyben 1996. december 11-én hozott ítéletének [EBHT 1996., II-1799. o.] 53. pontját, valamint a T-229/94. sz., Deutsche Bahn kontra Bizottság ügyben 1997. október 21-én hozott ítéletének [EBHT 1997., II-1689. o.] 127. pontját).

183 Egyfelől a Siemens Österreich és a KEG e tekintetben a megtámadott határozat rendelkező része és az annak alátámasztására felhozott indokok közötti ellentmondásra hivatkoznak. Amint a Bizottság is megjegyezte a T-122/07. sz. ügyre vonatkozó ellenkérelmében az iránymutatásból hallgatólagosan, de egyértelműen kiderül, hogy az ez alapján kiszámított bírságok semmi esetre sem arányosak a jogsértések időtartamával. Épp ellenkezőleg, azon tény, hogy az iránymutatás 1. B. pontja végének értelmében az alapösszeg a kizárólag a jogsértés súlya alapján megállapított kiindulási összeg és az időtartam miatti emelések összegének összeadásból adódik, nyilvánvalóan azt jelenti, hogy a jogsértés hónapjaira számított összeg az időtartam során csökken, mivel a változatlan kiindulási összeg relatív súlya ezen összeadásban az időtartam címén történő emelése miatt csökken. Amennyiben a Bizottság több alkalommal is megjegyezte a

megtámadott határozatban, hogy a bírságokat az iránymutatása alkalmazásával számítja ki, ami egyébként megfelel az állandó gyakorlatának is, nem lehet szó ellentmondásról a bírság havonkénti összege degresszív jellegét illetően a megtámadott határozat rendelkező része és az annak alátámasztására felhozott indokok között.

184 Így ezt az érvet el kell utasítani.

– A forgalom 10%-ának megfelelő felső határról

185 Amint a fenti 107. pontban megállapítást nyert, a Reyrolle, az SEHV és a Magrini úgy érvelnek, hogy a megtámadott határozat nem tartja tiszteletben a forgalom 10%-ának megfelelő felső határt, amelyet az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése ír elő.

186 E tekintetben emlékeztetni kell arra először is, hogy azon körülmény, miszerint több vállalkozás egyetemlegesen köteles a bírság megfizetésére azon okból, hogy az EK 81. cikk értelmében egyetlen vállalkozásnak minősülnek, nem jelenti azt az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében előírt felső határ alkalmazását illetően, hogy az egyes vállalkozások kötelezettsége a legutóbbi üzleti évben megvalósított forgalmuk 10%-áig terjed. Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a 10%-os felső határt e rendelkezés szerint az EK 81. cikk értelmében vállalkozásként tevékenykedő gazdasági egységet képező valamennyi társaság összesített forgalma alapján kell kiszámolni, mivel egyedül az egységet képező társaságok összesített forgalma utalhat a szóban forgó vállalkozás méretére és gazdasági erejére (a fenti 122. pontban hivatkozott HFB

és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 528. és 529. pontja; valamint a fenti 150. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 90. pontja).

187 A felperesek állításaival ellentétben a vállalkozásnak az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) és (3) bekezdése értelmében vett fogalma nem tér el a vállalkozás EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti fogalmától. Ennélfogva az e rendelkezések értelmében vállalkozást alkotó csoporton belüli társaságok egyetemleges felelősségének esetében nem szükséges a felső határt a legalacsonyabb forgalmú társasághoz igazítani.

188 A felperesek által hivatkozott, a fenti 158. pontban említett Aristrain kontra Bizottság ügyben hozott ítélet nem kérdőjelezi meg e megállapítást. Az említett ítélet alapjául szolgáló ügyben ugyanis a Bizottság egy azonos csoporthoz tartozó két társaság jogsértésben való részvételét állapította meg, azonban csak egyikükkel szemben szabott ki bírságot, megjegyezve, hogy e bírság figyelembe veszi a másik társaság magatartását is. Mivel a Bizottság nem indokolta meg, hogy miként választotta meg a megtámadott határozat címzettjét, és különösen mivel nem bizonyította, hogy azon társaság, amellyel szemben bírságot szabott ki, rendelkezett-e irányítási jogkörrel a másik társaság felett, a Bíróság részlegesen megsemmisítette a megtámadott határozatot az indokolás hiánya miatt (a fenti 158. pontban hivatkozott Aristrain kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 93–100. pontja). A Bíróság tehát az említett ítéletben nem utasította el az adott vállalkozást alkotó valamennyi társasággal szemben e vállalkozás teljes forgalma 10%-ának megfelelő felső határ alkalmazását, hanem csupán arra emlékeztetett, hogy a Bizottságnak bizonyítania kell olyan ténybeli körülmények fennállását, amelyek több társaság egy gazdasági egységnek minősítését indokolják.

189 A jelen esetben, amint arra a fenti 138. pontban már emlékeztettünk, nem vitatott, hogy a Reyrolle, az SEHV és a Magrini a kartell végén a Siemens Österreichhal és a KEG-gel, illetve jogelőd társaságaikkal, egyetlen vállalkozást alkottak. Ennélfogva a Bizottság az említett vállalkozás részét képező valamennyi társasággal szemben

kiszabott bírság esetében figyelembe vehette főszabályként e vállalkozás teljes forgalmát a 10%-os felső határ kiszámításához.

190 A Reyrolle, az SEHV és a Magrini a Törvényszék azon ítélkezési gyakorlatára hivatkoznak, amely szerint amennyiben egy jogsértésben részt vevő gazdasági egység a jogsértés vége és az e jogsértést szankcionáló határozat elfogadásának időpontja között megszakadt, a határozat valamennyi címzettjének joga van ahhoz, hogy a Bizottság egyedileg alkalmazza rá a forgalom 10%-ának megfelelő felső határt (a fenti 90. pontban hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság ügyben 2005. június 15-én hozott ítélet 390. pontja). Ebből azt a következtetést vonják le, hogy általánosságban csak akkor lehet a 10%-os felső határt a gazdasági egység összforgalma alapján kiszámítani, ha ezen egység azonos maradt a jogsértés időpontja és a bizottsági határozat elfogadásának időpontja között. Ennélfogva szerintük a 10%-os felső határt minden egyes társaság esetében külön kell kiszámítani, amennyiben a gazdasági egység bővült a jogsértést követően.

191 Ezen érvet el kell utasítani, mivel a megtámadott határozatban „VA Tech”-ként megnevezett, többek között a Reyrolle-t, az SEHV-t és a Magrinit magában foglaló gazdasági egység éppen nem bővült a kartell vége és a megtámadott határozat közötti időszakban. A kartell végének időpontjában, 2004. május 11-én ezen egység részét képező valamennyi felperes a megtámadott határozat elfogadásának időpontjában, 2007. január 24-én is az egység részét képezte, még ha némelyikük neve meg is változott, vagy, mint a VAS esetében egy másik társaság beolvasztotta őket.

192 Ennélfogva el kell utasítani a forgalom 10%-os korlátjának a Reyrolle, az SEHV és a Magrini esetében történt túllépésére alapított érvet.

b) Az ötödik kifogásról, amely azon alapul, hogy a Bizottság tévesen állapította meg a Reyrolle felelősségét az anyavállalatáén felül

A felek érvei

193 A Reyrolle úgy érvel, hogy alkalmazottai 2002-től kezdődően már nem vettek részt a projektkoordinációs rendszerben, és már csupán mint a „VAS része" volt érintett a kartellban. A leányvállalatai csak annyiban felelősek egyénileg a versenyellenes magatartásokért, amennyiben azokban személyesen részt vettek. A leányvállalatok ugyanakkor nem tekinthetőek felelősnek az anyavállalatuk magatartásáért. Ennélfogva a felperessel szemben nem szabható ki a jogsértés második, 2002 és 2004 közötti szakaszára vonatkozóan bírság.

194 A Bizottság elutasítja a Reyrolle érveit.

A Törvényszék álláspontja

195 Először is meg kell jegyezni, hogy a Reyrolle jelen kifogása a megtámadott határozatban neki felrótt jogsértés túlságosan formalista felfogásából fakad. A kartell találkozóin való részvétel ugyanis csak mint azon tény külső megnyilvánulása kifogásolható, miszerint a résztvevők szándéka a megegyezésre irányul, és a kartell keretében kötött jogellenes megállapodások által kötve érzik magukat. A Reyrolle nem állította, hogy elhatárolódott volna e megállapodásoktól vagy a kartelltől általánosságban, vagy hogy üzleti magatartásában többé nem tartotta volna tiszteletben a kartell szabályait és a GIS-projektekre vonatkozó konkrét megállapodásokat. Ennélfogva még feltételezve is, hogy a VAS létrehozása után a Reyrolle nem képviseltette magát a saját

alkalmazottaival a kartell keretében tartott találkozókon, ez nem bizonyítja, hogy mint jogi személy nem valósított meg az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértését jelentő tényállást.

196 Másodsorban azon tényből, hogy az anyavállalatnak betudják a leányvállalata magatartását utóbbi kereskedelmi magatartásának meghatározása okán, nem következik, hogy a leányvállalat helyett az említett anyavállalatot kell e magatartás elkövetőjének tekinteni. Más szóval az anyavállalat leányvállalata magatartásáért fennálló felelőssége semmilyen esetben sem mentesíti a leányvállalatot a saját jogi személyként fennálló felelőssége alól, tehát fennmarad ez utóbbi személyes felelőssége azon versenyellenes magatartások tekintetében, melyekben részt vett.

197 Ennélfogva a jelen érvet el kell utasítani.

c) A *ne bis in idem* elvének megsértésére alapuló, hatodik kifogásról

A felek érvei

198 A Siemens Österreich és a KEG úgy érvelnek, hogy a megtámadott határozat 2. cikke l) pontjának ii. alpontja sérti a *ne bis in idem* elvét, amennyiben ahhoz vezethet, hogy kétszeres szankciót szenvedjenek el ugyanazon jogsértésért. A megtámadott határozat (487) és (505) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a Bizottság 22 050 000 euró

bírságot kívánt kiszabni a VA Tech vállalkozással szemben. A Bizottság ezt követően e bírság összegét önkényes módon felosztotta az említett vállalkozást a jogsértés befejezésének időpontjában alkotó különböző jogi személyek között. E felosztás azt eredményezheti, hogy a VA Tech-csoportnak, és végül is a Siemens Österreichnak és a KEG-nek, lévén a csoport társaságai közül az egyetlenek, amelyek rendelkeznek elegendő pénzügyi forrással, kell ugyanazért a jogsértésért 4 500 000 euró összegű további bírságot fizetniük, amennyiben a Schneider Electric, amint jelezte is egyébként, nem hajlandó kifizetni a bírság összegét, amelyért a Bizottság az SEHV-vel és a Magrinivel egyetemleges felelősségét állapította meg.

199 Továbbá az SEHV és a Magrini 1988 és 2000 közötti időszakban elkövetett jogsértő magatartását kétszeresen szankcionálnák, mivel növelte a Reyrolle felelősségét – hiszen az ez utóbbira alkalmazott kiindulási összeg figyelembe veszi az SEHV és a Magrini forgalmát is –, valamint az előbbiek és a Schneider Electric egyetemleges felelősségét is.

200 A Bizottság elutasítja a felperesek érveit.

A Törvényszék álláspontja

201 Először is meg kell állapítani, hogy a Siemens Österreichnak és a KEG-nek nem érdeke e kifogás előterjesztése, mivel abban személyesen nem érintettek. A megtámadott határozat 2. cikkének l) pontja értelmében velük szemben csak egy 12 600 000 euró összegű bírság került kiszabásra, amely a Reyrolle-lal egyetemlegesen fizetendő meg. Ugyanakkor nem felelősek egyetemlegesen az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírság megfizetéséért. Ennélfogva, amennyiben a Schneider Electric visszafizetést követelne az SEHV-től és a Magrinitől, az nem növelné a Siemens Österreich

és a KEG által fizetendő összeget. Hozzá kell fűzni, hogy amennyiben ez utóbbiak azt állítják, hogy a VA Tech-csoportot alkotó társaságok közül egyedül ők rendelkeznek megfelelő pénzügyi forrással, sem a megtámadott határozat, sem általában a közösségi jog nem rendelkezik úgy, hogy egy bírságot kiszabó határozat címzettjének likviditási hiánya esetén az anyavállalata lenne köteles a bírságot a címzett helyett megfizetni.

202 Másodsorban, amint a fenti 167. pontban is megállapítást nyert, meg kell semmisíteni a megtámadott határozat 2. cikkét az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírság összegének kiszámítását és a VA Tech vállalkozás részét képező társaságok által egyetemlegesen megfizetendő összegek meghatározását illetően. Ennélfogva a Siemens Österreich és a KEG által felhozott jelen kifogás okafogyottá vált.

203 Harmadsorban azon tény, miszerint az SEHV és a Magrini forgalmát figyelembe lehet venni a Reyrolle-lal szemben kiszabandó bírság kiindulási összegének meghatározása érdekében, beleértve az 1988 és 2000 közötti időszakot is, amelynek során nem volt ugyanazon vállalkozás része, mint az SEHV és a Magrini, valamint az utóbbiakkal szemben ugyanezen időszak tekintetében kiszabott bírság kiszámítása érdekében is, annak az elkerülhetetlen következménye, hogy a szóban forgó időszak során az említett társaságok nem képezték ugyanazon vállalkozás részét a közösségi versenyjog értelmében. Ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy a Bizottság kétszer szabott volna ki szankciót ugyanazon jogsértésért akár a Reyrolle, akár a VA Tech vállalkozás esetében, mivel az 1988 és 2000 közötti időszak tekintetében a VA Tech vállalkozással és a Schneider vállalkozással szemben külön szankció került kiszabásra.

204 Következésképpen e kifogást el kell utasítani.

d) A bírság mérséklésének hiányára alapított, hetedik kifogásról

A felek érvei

205 A Siemens Österreich és a KEG úgy érvelnek, hogy a megtámadott határozat 2. cikke l) pontjának ii. alpontja sérti az enyhítő körülményekkel kapcsolatban az iránymutatásból és a közösségi ítélkezési gyakorlatból, valamint az engedékenységi közleményből következő szabályokat. Kiemelik egyebek mellett, hogy a Bizottság nem vette figyelembe sem azon tényt, hogy önként felfüggesztették a jogsértésben való részvételüket 2004. január 21-ét követően, még a Bizottság beavatkozását megelőzően, valamint azon tényt sem, hogy a versenyszabályokkal ellentétes minden kapcsolatot megszüntettek a kartell többi tagjával az ellenőrzések időpontjától kezdődően, nem vette továbbá figyelembe a VA Tech vállalkozás kartellben játszott passzív szerepét, a közigazgatási eljárás folyamán tanúsított aktív együttműködésüket, valamint azt, hogy mindig is elismerték a VA Tech vállalkozás kartellben való részvételét a 2002 októbere és 2004 márciusa közötti időszakot illetően.

206 A Bizottság vitatja a Siemens Österreich és a KEG érveit.

A Törvényszék álláspontja

– Az enyhítő körülményekről

207 Emlékeztetni kell arra, hogy az iránymutatás 3. pontjában úgy rendelkezik, hogy az alapösszeg olyan „rendkívüli enyhítő körülmények" hatására csökken, mint például a kizárólag passzív vagy követő szerep, vagy a jogsértés beszüntetése a Bizottság beavatkozásával egy időben.

208 Meg kell jegyezni, hogy e szöveg nem sorolja fel imperatív jelleggel azon enyhítő körülményeket, amelyeket a Bizottság köteles figyelembe venni. Következésképpen a Bizottság bizonyos mértékű mérlegelési mozgástérrel rendelkezik arra nézve, hogy enyhítő körülmény címén átfogó módon értékelhesse a bírságösszeg esetleges csökkentésének mértékét (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-50/00. sz., Dalmine kontra Bizottság ügyben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2395. o.] 326. pontját).

209 A jelen esetben először is amennyiben a felperesek úgy érvelnek, hogy önként megszakították a jogsértésben való részvételüket 2004. január 21-ét követően, elegendő arra emlékeztetni, hogy – amint a fenti 77–81. pontban kifejtett megfontolásokból is kitűnik – a Bizottság jogosan állapíthatta meg, hogy a felperesek 2004. május 11-ig részt vettek a kartellban.

210 Másodszor a jogsértésnek az iránymutatás 3. pontjában említett, „a Bizottság beavatkozásával egy időben történő beszüntetését" illetően a Siemens Österreich és a KEG által felhozott kifogást szintén nem lehet elfogadni.

211 A Bizottság ugyanis egyáltalán nem köteles a mérlegelési jogköre keretében a bírságot a nyilvánvaló jogsértés megszüntetése miatt csökkenteni, függetlenül attól, hogy erre a beavatkozása előtt vagy után került sor (a fenti 90. pontban hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság ügyben 2005. június 15-én hozott ítélet 292. pontja).

212 A jelen esetben a szóban forgó jogsértés nyilvánvaló jogsértés volt, mivel egy titkos, az árak rögzítését és a piacok elosztását célzó kartellre irányult. Ezt a típusú kartellt az EK 81. cikk (1) bekezdésének a) és c) pontja kifejezetten tiltja, és különösen súlyos jogsértésnek minősül, amint azt a Bizottság helyesen meg is állapított a megtámadott határozat (479) preambulumbekezdésében. A Siemens Österreich és a KEG tehát helytelenül kifogásolja, hogy a Bizottság esetükben nem csökkentette a bírságot a jogsértésben való részvételüknek megszüntetése miatt.

213 Ugyanis, még ha a Bizottság korábban a jogsértés önkéntes megszüntetését enyhítő körülménynek is tekintette, az iránymutatása alkalmazásában figyelembe veheti azon tényt, hogy a nyilvánvalóan különösen súlyos jogsértések még mindig viszonylag gyakoriak, bár jogellenességük már a közösségi versenypolitika kezdetekor megállapítást nyert, és ennélfogva úgy találhatja, hogy eltér ettől a nagylelkű gyakorlattól, és nem jutalmazza az ilyen jogsértések megszüntetését bírságcsökkentéssel (a fenti 90. pontban hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság ügyben 2005. június 15-én hozott ítélet 294. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Mindenesetre a Törvényszék úgy véli, hogy nem célravezető a Bizottság e mérlegelésének megváltoztatása, még a korlátlan felülvizsgálati jogköre gyakorlásának keretében sem.

214 A fentiekre tekintettel azon tény, miszerint a VA Tech vállalkozást alkotó társaságok a Bizottság beavatkozásakor véget vetettek a jogsértésben való részvételüknek, nem jelent enyhítő körülményt.

215 Harmadszor a Siemens Österreichnak és a KEG-nek a jogsértés iránymutatás 3. pontjában említett „kizárólag passzív módon vagy a vezetőt követő szerepben való elkövetésével” kapcsolatos érvelését szintén el kell utasítani.

216 Először is a Siemens Österreich és a KEG arra hivatkoznak, hogy nem vettek részt a versenyellenes megállapodások kidolgozásában. E tekintetben a Bizottság megállapította a megtámadott határozatban, hogy a Reyrolle, a Magrini és a Schneider Electric mint az SEHV jogelődjeinek képviselője, részt vettek a kartell alapjául szolgáló megállapodások kidolgozásában, és annak alapító tagjai voltak. Ebben az összefüggésben meg kell jegyezni, hogy a GQ-megállapodás I. mellékletében, amely a kartell alapító tagjainak listáját és kódjaikat tartalmazza, szerepelnek többek között a „13”, „26” és „32” számok, amelyekről a Bizottság – anélkül, hogy a felperesek azt cáfolnák – megállapította, hogy e számok a Reyrolle-t, a Schneider-csoportot és a Magrinit jelentik. Mivel a Siemens Österreich és a KEG részletesen nem vitatták azon állítást, miszerint a leányvállalataik részt vettek a GQ-megállapodás kidolgozásában, ezen érvet el kell utasítani.

217 Másodszor a Siemens Österreich és a KEG úgy érvelnek, hogy a VA Tech vállalkozást megtévesztette a kartell többi tagja, mivel elhitették vele 2000 decemberében, hogy a kartell véget ért, és mivel a részvételének második szakaszában a többi tag a tudomása nélkül vitatott meg GIS-projekteket.

218 E tekintetben elegendő megállapítani, hogy azon tény, miszerint a VA Tech vállalkozást, amelynek a kartellben való részvételét – amely jogsértés, mint a fenti 212. pontban emlékeztettünk rá, különösen súlyos jogsértés – a Bizottság a jogilag megkövetelt módon bizonyította, a kartell többi résztvevője megtévesztette, és így próbált az említett kartell által számukra biztosítottakhoz viszonyítva további előnyökre szert tenni, nem vezethet e vállalkozás magatartása kevésbé súlyosnak minősítéséhez. Ennélfogva

e körülmények nem jelentenek enyhítő körülményt, és különösen nem támasztják alá az említett vállalkozásnak a kartellben játszott kizárólag passzív vagy a vezetőt követő szerepet.

– Az engedékenységi közlemény alkalmazásáról

219 Az ítélkezési gyakorlat szerint a közösségi versenyjogi jogsértés elkövetésében részt vevő vállalkozások együttműködése esetén való bírságcsökkentés alapját az a megfontolás adja, hogy ez az együttműködés megkönnyíti a Bizottság feladatát, amely a jogsértés fennállásának megállapításából és adott esetben a jogsértés megszüntetéséből áll (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P–C-208/02. P. és C-213/02. P. sz., Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítéletének [EBHT 2005., I-5425. o.] 399. pontját; a Törvényszék T-311/94. sz., BPB de Eendracht kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-1129. o.] 325. pontját; T-338/94. sz., Finnboard kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-1617. o.] 363. pontját és T-347/94. sz., Mayr-Melnhof kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-1751. o.] 330. pontját).

220 Amint azt az engedékenységi közlemény 29. pontja megemlíti, ez olyan jogos elvárásokat teremtett, amelyekre azok a vállalkozások hivatkoznak, amelyek valamely kartell létezéséről kívánják tájékoztatni a Bizottságot. Tekintetbe véve a jogos bizalmat, amely e közlemény alapján a Bizottsággal együttműködni kívánó vállalkozásokban kialakulhatott, a Bizottság tehát köteles a közleménynek eleget tenni, amikor a Siemens Österreichra és a KEG-re kirótt bírság összegének meghatározása során értékeli azok együttműködését (lásd ebben az értelemben és analógia útján a Törvényszék T-26/02. sz., Daiichi Pharmaceutical kontra Bizottság ügyben 2006. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-713. o.] 147. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

221 Az engedékenységi közleményben meghatározott keretek között a Bizottság azonban széles mérlegelési jogkörrel bír annak megítélésében, hogy az adott vállalkozás által előterjesztett bizonyítékok rendelkeznek-e hozzáadott értékkel az említett közlemény 22. pontja értelmében, és ez alapján a vállalkozás esetében helye van-e a bírság csökkentésének (lásd analógia útján a fenti 219. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 393. és 394. pontját, valamint a Törvényszék T-259/02–T-264/02. és T-271/02. sz., Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 14-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-5169. o.] 532. pontját). Ezen értékelés korlátozott bírósági felülvizsgálat tárgyát képezi.

222 Meg kell jegyezni e tekintetben, hogy a Siemens Österreich és a KEG nem bizonyították kellő mértékben, hogy az együttműködésük az engedékenységi közlemény 21. pontja értelmében jelentős hozzáadott értéket képviselt volna a Bizottság már rendelkezésére álló bizonyítékokhoz képest. Az említett felperesek feladata pontosan megjelölni, hogy milyen információkat terjesztettek a Bizottság elé, és ezek mennyiben könnyítették meg ezen intézmény feladatát a szóban forgó tényállás megállapítását illetően.

223 A jelen esetben a Siemens Österreich és a KEG úgy érvelnek, hogy a 2002 októbere és 2004 márciusa közötti időszak tekintetében a VA Tech-csoport elkészítette a GIS-projektek és a találkozók listáját, részletesen megjelölve, hogy mely találkozókon vettek részt a VAS és leányvállalatai, és konkrétan mely GIS-projekteket tárgyalták meg. Azon körülményt, miszerint ezen információk segítettek a Bizottságnak a VA Tech vállalkozás és más vállalkozások által elkövetett jogsértés bizonyításában, alátámasztja, hogy a Bizottság – többek között a megtámadott határozat (163) preambulumbekezdésében – a VA Tech-csoport által előterjesztett bizonyítékok egész részeit átvette.

224 A Bizottság, nem tagadva, hogy felhasználta a VA Tech-csoport által nyújtott információkat, a megtámadott határozat (539), (541) és (542) preambulumbekezdésében megállapította, hogy összességében már tudott ezekről, és ekképpen a VA Tech-csoport

nem szolgáltatott a szóban forgó tények megállapításával kapcsolatos feladatát megkönnyítő bizonyítékokat. A Bizottság továbbá figyelembe vette azon tényt, hogy a VA Tech-csoport tagadott bizonyos tényeket, amelyeket a Bizottság megállapítottnak tekint, és ellentmondó nyilatkozatokat tett, ami nem könnyítette meg a Bizottság következtetéseit.

225 A megtámadott határozat (163) preambulumbekezdése – a megtámadott határozat Siemens Österreich és KEG által azonosított egyetlen olyan részlete, amelyben a Bizottság a VA Tech-csoport által szolgáltatott információkra támaszkodott – olvasatából kitűnik, hogy eltúlzott azon állítás, miszerint a Bizottság a VA Tech-csoport által előterjesztett bizonyítékok „egész részeit átvette". Az egyetlen körülmény, amiért a Bizottság kifejezetten a VA Tech-csoportnak az engedékenységi közlemény címén tett nyilatkozatára hivatkozott, azon tény, miszerint 2002 októbere és 2004 februárja között több GIS-projektcsomag is képezte megbeszélések tárgyát Európában és azon kívül is. Még az említett felperesek azon állításának megalapozottságát is feltételezve, miszerint a Bizottság először tőlük szerzett tudomást az „EP"-ként jelölt európai csomagok és a „P"-ként jelölt többi csomag között 2002-től alkalmazott megkülönböztetésről, ezen információ hozzáadott értéke nem minősíthető jelentősnek az engedékenységi közlemény 21. pontja értelmében.

226 A Siemens Österreich és a KEG nem jelezték, hogy a Bizottság által vitatott bizonyítékok milyen mértékben könnyítették volna meg az utóbbinak a szóban forgó tények bizonyítására vonatkozó feladatát, továbbá nem jelölték meg az általuk előterjesztett többi bizonyítékot sem, amely megkönnyítette volna az említett feladatot.

227 Következésképpen, tekintettel a Bizottság fenti 221. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat által elismert mérlegelési jogkörére nem róható fel neki, hogy jogellenesen tagadta meg a Siemens Österreichhal és a KEG-gel szemben kiszabott bírság mérséklését.

228 Ennélfogva e kifogást el kell utasítani.

B – *A lényeges eljárási szabályok, és különösen a felpereseknek a meghallgatott tanúhoz kérdések intézésével kapcsolatos, az EJEE 6. cikke (3) bekezdése d) pontjából következő jogának, valamint a tisztességes eljáráshoz való jognak a megsértésére alapított, második jogalapról*

A felek érvei

229 A felperesek lényegében úgy érvelnek, hogy a Bizottság megsértette a tanúhoz kérdések intézésével kapcsolatos jogukat, amely az EJEE 6. cikke (3) bekezdésének d) pontjából következő eljárásjogi garanciák között szerepel, valamint megsértette a tisztességes eljáráshoz való jogot. Annak megállapításához, hogy a VA Tech vállalkozás a VAS-on keresztül 2002. április 1-jétől ismét részt vett a jogsértésben, a Bizottság M.-nek, az ABB legfőbb tanújának a nyilatkozataira támaszkodott, és nem tartotta előzetesen tiszteletben a felperesek e tanúnak kérdések feltevésére vonatkozó jogát. Ezen eljárási garancia annál is inkább lényeges, mivel a szóban forgó tanúnak a jelen esetben személyes érdeke, hogy a felpereseket súlyosan szankcionálják, mivel az általa képviselt versenytárs vállalkozás maga mentesült a bírság kifizetése alól az engedékenységi közlemény alkalmazásában, és az 1/2003 rendelet 19. cikke egyáltalán nem kötelezi arra, hogy valót állítson.

230 A felperesek kiemelik, hogy ezen elvek alkalmazandók a Bizottság előtt kartellügyben folyó eljárásra, akkor is, ha ez utóbbi nem bíróság előtti büntetőeljárás, az 1/2003 rendelet 23. cikke értelmében a bírságok tág értelemben vett büntetésszerű jogi

természete elismert. Mindenesetre a Törvényszék előtti eljárás nem tudja e szabálytalanságot az említett tanú meghallgatásával orvosolni.

231 A Bizottság vitatja a felperesek érveit.

A Törvényszék álláspontja

232 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az alapvető jogok azon általános jogelvek szerves részét képezik, amelyek tiszteletben tartását a Bíróság biztosítja (a Bíróság 1996. március 28-i 2/94. sz. véleményének [EBHT 1996., I-1759. o.] 33. pontja és a Bíróság C-299/95. sz. Kremzow-ügyben 1997. május 29-én hozott ítéletének [EBHT 1997., I-2629. o.] 14. pontja). Ennek során a Bíróság és a Törvényszék a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból, valamint az emberi jogok védelmére vonatkozó azon nemzetközi szerződések nyújtotta iránymutatásokból merít, amelyek kidolgozásában a tagállamok együttműködtek, vagy amelyekhez csatlakoztak. Az EJEE e tekintetben különös jelentőséggel bír (a Bíróság 222/84. sz. Johnston-ügyben 1986. május 15-én hozott ítéletének [EBHT 1986., 1651. o.] 18. pontja és a fent hivatkozott Kremzow-ügyben hozott ítélet 14. pontja). Egyebekben az EU 6. cikk (2) bekezdése értelmében az Unió a közösségi jog általános elveiként tartja tiszteletben az alapvető jogokat, ahogyan azokat az EJEE biztosítja, továbbá ahogyan azok a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból erednek.

233 Ennélfogva meg kell vizsgálni, hogy a fenti megfontolások fényében a Bizottság megsértette-e a védelemhez való jog tiszteletben tartásának elvét, amely a közösségi jogrend egyik alapvető elve (a Bíróság 322/81. sz., Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin kontra Bizottság ügyben 1983. november 9-én hozott ítéletének [EBHT 1983., 3461. o.] 7. pontja), mivel nem tette lehetővé a felperesek számára, hogy a tanúként meghallgatott M.-nek közvetlenül tehessenek fel kérdéseket.

234 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ezen elv azt követeli meg, hogy az érintett vállalkozásoknak és vállalkozások társulásainak a Bizottság versenyjogi vizsgálata során a közigazgatási eljárástól kezdve lehetőségük legyen kifejteni álláspontjukat a Bizottság által állított tényállás, kifogások és körülmények valószerűségéről és jelentőségéről (lásd a Törvényszék T-314/01. sz., Avebe kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3085. o.] 49. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Az említett elv azonban nem követeli meg, hogy a közigazgatási eljárás keretében e vállalkozások számára biztosítsák a lehetőséget, hogy ők maguk tegyenek fel kérdéseket a Bizottság által meghallgatott tanúknak (lásd ebben az értelemben a fenti 52. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 200. pontját).

235 Ennélfogva el kell utasítani a felperesek által felhozott második jogalapot.

II – *A módosításra vonatkozó kérelmekről*

236 Amint a fenti 65–72. pontból kitűnik, meg kell semmisíteni a megtámadott határozat 1. cikkét, amennyiben megállapítja, hogy a felperesek részt vettek az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke megsértésében a 2002. április 1-je és június 30. közötti időszakban. Következésképpen valamennyi felperes esetében a megtámadott határozatban megállapítotthoz képest három hónappal csökken a jogsértés időtartama.

237 Ráadásul, amint a fenti 137–167. pontból kitűnik, meg kell semmisíteni a megtámadott határozat 2. cikkét az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírság összegének kiszámítását, és a felperesek által egyetemlegesen megfizetendő összegek meghatározását illetően.

238 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy amennyiben valamely vállalkozás által a Bizottság e vállalkozással szemben a közösségi versenyszabályok megsértése miatt bírságot kiszabó határozatának jogszerűségével szemben előadott jogalapok vizsgálata során jogellenesség került feltárásra, a Törvényszék feladata annak vizsgálata, hogy van-e helye a megtámadott határozat – korlátlan felülvizsgálati jogkörében történő – megváltoztatásának (a Törvényszék T-59/02. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3627. o.] 443. pontja).

239 A felperesek azt kérték, hogy a Törvényszék a velük szemben kiszabott bírságok összegét a Siemens Österreich és a KEG esetében 1 980 000 eurót, a Reyrolle és a Magrini esetében 1 100 000 eurót, az SEHV esetében pedig 2 750 000 eurót meg nem haladó összegre csökkentse.

A – *Az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírságokról*

240 A Törvényszék úgy találja, hogy módosítani kell a megtámadott határozatot az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírság összegének kiszámítását, és az általuk és azon társaságok által egyetemlegesen megfizetendő összegek meghatározását illetően, mely társaságokkal a közösségi versenyjog értelmében egy vállalkozást alkottak a kartellben való részvételük idején.

241 Mind a Bizottság, mind a felperesek megerősítették beadványaikban és/vagy a tárgyalás során, hogy a jelen esetben több lehetőség is adott volt a bírságok összegének kiszámítására. E tekintetben különféle szempontokat kell figyelembe venni. Először is egy társaság által a jogsértésben való részvétel miatt viselt felelősség főszabály szerint egyetlen bírsághoz kellene, hogy vezessen, amelyet a jogsértésben való részvétele teljes időtartama alapján számítanak ki. Másodszor, a jogsértés időtartama alatt egyazon vállalkozást alkotó különböző társaságokkal szemben kiszabott bírságokat e vállalkozás jogsértésben való részvétele utolsó teljes évében fennálló gazdasági ereje alapján

kellene kiszámítani a bírság megfelelő elrettentő hatásának biztosítása érdekében. Harmadszor amennyiben, mint a jelen esetben is, bizonyos társaságok egymást követően két különböző vállalkozás részét is képezték, ami különböző összegű kiindulási összegeket eredményezett, két külön összegből összetevődő bírságot kell kiszabni e társaságokkal szemben, a két vállalkozáshoz való tartozásuk időtartamának megfelelően, annak érdekében, hogy megfelelően lehessen meghatározni az azon társaságok által egyetemlegesen megfizetendő összegeket, amelyek a jogsértés betudható.

242 Ennélfogva az SEHV és a Magrini esetében két külön összegből álló bírságot kell kiszabni, a jogsértés azon szakaszai tekintetében, amikor a Schneider Electric, illetve amikor a VA Technologie irányítása alatt álltak.

243 A 2002. július 1-je és 2004. május 11. közötti időszakot illetően, amelynek során az SEHV és a Magrini a VA Technologie irányítása alatt állt, a Bizottság a megtámadott határozatban 9 000 000 euró kiindulási összeget állapított meg a VA Tech vállalkozás tekintetében. Amint a fenti 122–136. és 203. pontból is kitűnik, a felperesek érvei nem alkalmasak arra, hogy megkérdőjelezzék ezen összeget.

244 A megtámadott határozat (492) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a jogsértés időtartama okán a Bizottság – az iránymutatással összhangban – a kiindulási összegeket a jogsértés teljes évei esetében 10%-kal, valamennyi további hat hónaptól egy évig tartó időszak esetében 5%-kal növelte. A VA Tech vállalkozás esetében a bírság 9 000 000 euró kiindulási összegét tehát 15%-kal kell emelni figyelemmel a 2002.

július 1-je és 2004. május 11. közötti, egy év tíz hónapos időszakra, ami 10 350 000 euró (9 000 000 + 1 350 000) alapösszeget eredményezett a VA Tech vállalkozással szemben, amely súlyosító vagy enyhítő körülmények hiányában megegyezik a bírság összegével.

245 E bírságot egyetemlegesen felelősség alapján kell, hogy megfizesse a Reyrolle, a Siemens Österreich és a KEG, az SEHV és a Magrini, amelyek a közösségi versenyjog értelmében vett egyetlen vállalkozást alkottak az említett időszak során. A fenti 158. és 159. pontban kifejtett megfontolásokkal összhangban egymás közötti viszonyaikban az egyetemleges adóstársak egyenként a 10 350 000 euró bírság egyötödét viselik.

246 Az 1988. április 15. és 2000. december 13. közötti időszakra vonatkozó bírságot illetően, amely időszak során az SEHV és a Magrini a Schneider csoport részét képezte, a Bizottság a megtámadott határozatban 3 600 000 euró kiindulási összeget állapított meg a Schneider vállalkozás tekintetében. Amint a fenti 176–179. pontból kitűnik, az SEHV és a Magrini érvei nem alkalmasak arra, hogy megkérdőjelezzék ezen összeget. Az iránymutatással összhangban a bírság kiindulási összegét tehát 125%-kal kell emelni, figyelemmel az említett tizenkét év hét hónapos időszakra, ami 8 100 000 euró (3 600 000 + 4 500 000) alapösszeget eredményezett a Schneider vállalkozással szemben, amely súlyosító vagy enyhítő körülmények hiányában megegyezik a bírság összegével.

247 E bírságot egyetemlegesen felelősség alapján kell, hogy megfizesse a Schneider Electric, az SEHV és a Magrini, amelyek a közösségi versenyjog értelmében vett egyetlen vállalkozást alkottak az említett időszak során. A fenti 158. pontban kifejtett elvvel összhangban egymás közötti viszonyaikban az egyetemleges adóstársak egyenként a 8 100 000 euró bírság egyharmadát viselik.

248 E tekintetben először is meg kell jegyezni, hogy a Schneider Electric-kel szemben kiszabott bírság teljes összege változatlan marad a megtámadott határozatban megállapítotthoz képest. Ráadásul az egyetemlegesen megfizetendő összegek felosztása e bírságot illetően kedvezőbb a Schneider Electric számára, mint a megtámadott határozatban elfogadott. Ilyen körülmények között azon tény, miszerint a Schneider Electric-et nem hallgatták meg, nem akadálya a megtámadott határozat előző pontban meghatározott módosításának.

249 Másodsorban a Törvényszék úgy véli, nem lenne helyes követni a Bizottság által a megtámadott határozatban hozott azon döntése igazolására javasolt érvelést, hogy az SEHV-t és a Magrinit a Schneider vállalkozással szemben kiszabott bírságnak csak a jogsértés időtartama miatti emelésnek megfelelő összeg megfizetésére kötelezte.

250 A Schneider Electric-et olyan összeg megfizetésére kötelezni, amelynek megfizetésére az SEHV és a Magrini nem köteles, azt feltételezi, hogy a Bizottság az előbbivel szemben újabb kifogást emelne: a (volt) leányvállalatai – az SEHV és a Magrini – részvételén túlmenően vagy egy hosszabb időszakot illetően.

251 Azonban nincs szó ilyen újabb kifogásról a megtámadott határozatban. A Bizottság a T-124/07. sz. ügyben benyújtott viszonválaszának 29. pontjában megállapította, hogy „főszabály szerint jogszerű a Schneider [Electric-kel] szemben egyéni bírságot kiszabni az egyéni magatartására tekintettel". Ugyanakkor nem jelezte sem a megtámadott határozatban, sem a Törvényszék előtti beadványaiban, hogy a Schneider Electric ezen egyéni magatartása miben nyilvánult meg, és mennyiben különbözött a (volt) leányvállalatai kartellben való részvétele miatti felelősségét megalapozó magatartástól. Egyébként a Bizottság maga is jelezte a Törvényszék írásbeli kérdéseire adott válaszában, hogy ez „egyéni magatartásra" hivatkozás nem úgy értelmezendő, hogy a Schneider Electric-nek felróna az SEHV-nek és a Magrininek

felrótt tényeken felüli magatartásokat. Végül a Bizottság a megtámadott határozat (423) preambulumbekezdésében, minden fenntartás nélkül megjegyezte, hogy a Schneider Electric, az SEHV és a Magrini egyetemleges felelősségét kívánja megállapítani az 1988. április 15. és 2000. december 13. közötti időszak tekintetében.

252 Következésképpen a Schneider Electric mint anyavállalat, és az SEHV és a Magrini mint leányvállalatok, melyek együtt alkották a Schneider vállalkozást, főszabály szerint ugyanazon összegért felelősek, kivéve olyan súlyosító vagy enyhítő körülmények fennállását, amelyek csak az egyik társaság tekintetében állnak fenn. Nem vitatott, hogy ilyen körülmények nem állnak fenn a jelen esetben sem a Schneider Electric, sem az SEHV és a Magrini esetében.

253 A Törvényszék írásbeli kérdéseire adott válaszában a Bizottság továbbá rámutatott, hogy a Schneider Electric és volt leányvállalatai egyetemleges felelősségét a bírság összegének jogsértés időtartama miatti emelésének megfelelő összegre korlátozta annak elkerülése érdekében, hogy az SEHV-nek és a Magrininek ne kelljen kétszer megfizetniük a kiindulási összeget, hiszen a forgalmukat mind a VA Tech vállalkozásra, mind a Schneider vállalkozásra alkalmazott kiindulási összeg kiszámításánál figyelembe vették. Az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírságok összege, azaz 22 050 000 euró, már tartalmazott 9 000 000 euró kiindulási összeget, figyelemmel többek között a forgalmukra. Méltánytalan lenne tehát, ha ezenfelül a Schneider vállalkozással szemben kiszabott bírság ugyanazon forgalmon alapuló kiindulási összegének, azaz 3 600 000 eurónak az egyetemleges megfizetésére kötelezték őket.

254 A Törvényszék úgy találja, hogy tekintettel arra, hogy meg kell semmisíteni a megtámadott határozat 2. cikkét az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírság összegének kiszámítását illetően, nem szükséges megvizsgálni a Bizottság által előterjesztett érvelés relevanciáját. Ezen érvelés a megtámadott határozatban kiszabott

bírságokra vonatkozik, melyeket azon megközelítés jellemez, mely szerint az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírság összegét egyetlen kiindulási összeg alapján kell kiszámítani a kartellben való részvételük teljes időtartamára, tekintet nélkül azon tényre, miszerint e két társaság egymást követően két különböző vállalkozás része volt. Az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírság Törvényszék által módosított összege – a Schneider vállalkozáshoz, illetve a VA Tech vállalkozáshoz való tartozásuk által jellemzett – egyes időszakokra vonatkozó külön számítások eredménye. E körülmények között a bírságok kiindulási összege nem kerül kétszeresen beszámításra ugyanazon időszakot illetően.

255 Egyébként egy bírság kiindulási összege csupán egy összetevő az adott vállalkozásra alkalmazandó bírság alapösszegének kiszámításához használt algoritmusban, és önmagában nem képezi a bírság különválasztható részét. Épp ellenkezőleg, a bírság alapösszegét úgy kell tekinteni, mint egy láthatatlan összeget, az érintett vállalkozást alkotó különböző társaságokat terhelő kollektív felelősséget illetően, oly módon, hogy e bírság kiindulási összege az egyetemleges felelősséget illetően nem lehet eltérően kezelni, mint a jogsértés időtartama miatti emelést, a súlyosító vagy enyhítő körülmények figyelembevétele érdekében alkalmazott szorzókkal ellentétben, ez utóbbiak ugyanis csak azon társaságokra alkalmazott bírságokat érintik, amelyekre e körülmények alkalmazandóak, illetve amelyeknek azok betudhatóak (lásd a fenti 251. pontot).

256 Ennélfogva az SEHV, a Magrini és a Schneider Electric egyetemlegesen 8 100 000 euró bírság megfizetésére köteles, amelyet a kartellben való részvételük 2001. március 13-át megelőző időszaka tekintetében róttak ki rájuk, amely időszak során ugyanazon vállalkozás részét alkották.

257 A SEHV-vel és a Magrinivel szemben tehát összességében 18 450 000 euró bírság került kiszabásra.

B – *A Reyrolle-lal, a Siemens Österreichhal és a KEG-gel szemben kiszabott bírságokról*

258 A Törvényszék úgy találja, hogy módosítani kell a megtámadott határozatot a Siemens Österreichhal, a KEG-gel és a Reyrolle-lal szemben kiszabott bírságok összegének kiszámítását, és az általuk és azon társaságok által egyetemlegesen megfizetendő összegek meghatározását illetően, mely társaságokkal a közösségi versenyjog értelmében egy vállalkozást alkottak a kartellben való részvételük idején.

259 Amint a megtámadott határozat (506) és (507) preambulumbekezdéséből is kitűnik, a Bizottság a Reyrollet tizennégy év kilenc hónapig tartó jogsértésért találta felelősnek, míg a Siemens Österreichot és a KEG-et egy négy év négy hónapig tartó jogsértésért.

260 Ennélfogva, amint az a fenti 72. pontból is kitűnik, a megtámadott határozat 1. cikkét meg kell semmisíteni, amennyiben a Bizottság abban megállapította, hogy a felperesek 2002. április 1-je és június 30-a között jogsértést követtek el, a nekik felrótt jogsértés időtartamát három hónappal csökkenteni kell, ami a Reyrolle esetében tizennégy év hat hónapot eredményez, a Siemens Österreich és a KEG esetében pedig négy év és egy hónapot.

261 Az iránymutatás a kiindulási összegeknek a jogsértés teljes évei esetében 10%-kal, valamennyi további hat hónaptól egy évig tartó időszak esetében 5%-kal történő emeléséről rendelkezik. Ennélfogva a jogsértés időtartamának három hónappal való csökkenése a Reyrolle, a Siemens Österreich és a KEG esetében nem jár a rájuk alkalmazott időtartam miatti emelés csökkenésével. Az emelés a Reyrolle esetében 145%, a Siemens Österreich és a KEG esetében pedig 40% marad. Következésképpen a velük szemben kiszabott bírságok alapösszegei – amelyek súlyosító vagy enyhítő

körülmények hiányában megfelelnek a kiszabott bírságok összegének – változatlanok, 22 050 000 euró és 12 600 000 euró, maradnak.

262 A Bizottság által a megtámadott határozat (468) preambulumbekezdésében tett megállapításokkal összhangban és figyelemmel a jogsértés időtartamának valamenynyi felperes esetében három hónappal történő csökkentésére, valamint az SEHV és a Magrini esetében a bírság összegének a fenti 244. pontban szereplő kiszámítására, a Reyrolle-lal szemben kiszabott 22 050 000 euró bírság összegéből 10 350 000 euró egyetemlegesen fizetendő meg a Siemens Österreich, KEG, az SEHV és a Magrini által. Amint a fenti 245. pontban megállapítást nyert, egymás közötti viszonyaikban az egyetemleges adóstársaknak a 10 350 000 euró egyötödét kell viselniük.

263 A Reyrolle-lal szemben kiszabott 22 050 000 euró bírságból továbbá a Siemens Österreichnak és a KEG-nek 2 250 000 euró összegű bírságot kell még egyetemlegesen megfizetniük. A. fenti 158. és 159. pontban kifejtett megfontolásokkal összhangban egymás közötti viszonyaikban az egyetemleges adóstársaknak ezen összeg egyharmadát kell viselniük.

264 Végül a Reyrolle-lal szemben kiszabott 22 050 000 euró bírságból ez utóbbinak egyedül kell viselnie 9 450 000 eurót.

265 A megtámadott határozat módosítására irányuló kérelmeket ezt meghaladó részükben el kell utasítani.

A költségekről

266 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 3. §-a alapján részleges pernyertesség esetén a Törvényszék elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását, vagy határozhat úgy, hogy mindegyik fél maga viselje saját költségeit.

267 Mivel a T-122/07. sz. ügyben a kereset részleges pernyertességet eredményezett, az adott ügy körülményeinek helyes mérlegelése alapján a Törvényszék elrendeli, hogy a Bizottság viselje a Siemens Österreich és a KEG költségeinek egytizedét, illetve a saját költségei egytizedét, valamint hogy a Siemens Österreich és a KEG viselje a saját költségeinek kilenctizedét és a Bizottság költségeinek kilenctizedét.

268 Mivel a T-123/07. sz. ügyben a kereset részleges pernyertességet eredményezett, az adott ügy körülményeinek helyes mérlegelése alapján a Törvényszék elrendeli, hogy a Bizottság viselje a Reyrolle költségeinek egytizedét, illetve a saját költségei egytizedét, valamint hogy a Reyrolle viselje a saját költségeinek kilenctizedét és a Bizottság költségeinek kilenctizedét.

269 Mivel a T-124/07. sz. ügyben a kereset részleges pernyertességet eredményezett, az adott ügy körülményeinek helyes mérlegelése alapján a Törvényszék elrendeli, hogy a Bizottság viselje az SEHV és a Magrini költségeinek egyötödét, illetve a saját költségei egyötödét, valamint hogy az SEHV és a Magrini viselje a saját költségeinek négyötödét és a Bizottság költségeinek négyötödét.

A fenti indokok alapján

A TÖRVÉNYSZÉK (második tanács)

a következőképpen határozott:

1) Az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/F/38.899 – „gázszigetelt kapcsolóberendezések”-ügy) 2007. január 24-én hozott C (2006) 6762 végleges bizottsági határozat 1. cikkének m), p), q), r) és t) pontját meg kell semmisíteni, amennyiben a Bizottság a 2002. április 1-je és június 30-a közötti időszak tekintetében a Siemens AG Österreich, a VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG, a Siemens Transmission & Distribution Ltd, a Siemens Transmission & Distribution SA és a Nuova Magrini Galileo SpA jogsértésben való részvételét állapította meg.

2) A C (2006) 6762 végleges határozat 2. cikkének j), k) és l) pontját meg kell semmisíteni.

3) A C (2006) 6762 végleges határozat 1. cikkének m), p), q), r) és t) pontjában megállapított jogsértésekért az alábbi bírságok kerülnek kiszabásra:

– **a Siemens Transmission & Distribution SA és a Nuova Magrini Galileo, és a Schneider Electric SA esetében egyetemlegesen: 8 100 000 euró;**

– **a Siemens Transmission & Distribution Ltd, a Siemens AG Österreich, a VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG, a Siemens Transmission & Distribution SA és a Nuova Magrini Galileo esetében egyetemlegesen: 10 350 000 euró;**

– **a Siemens Transmission & Distribution Ltd, a Siemens AG Österreich és a VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG esetében egyetemlegesen: 2 250 000 euró;**

– **a Siemens Transmission & Distribution Ltd esetében: 9 450 000 euró.**

4) A Törvényszék a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.

5) A T-122/07. sz. ügyben az Európai Bizottság viseli a Siemens AG Österreich és a VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG költségeinek egytizedét, illetve a saját költségei egytizedét. A Siemens AG Österreich és a VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG viseli a saját költségeinek kilenctizedét és a Bizottság költségeinek kilenctizedét.

6) A T-123/07. sz. ügyben a Bizottság viseli a Siemens Transmission & Distribution Ltd költségeinek egytizedét, illetve a saját költségei egytizedét. A Siemens Transmission & Distribution Ltd viseli a saját költségeinek kilenctizedét és a Bizottság költségeinek kilenctizedét.

7) **A T-124/07. sz. ügyben a Bizottság viseli a Siemens Transmission & Distribution SA és a Nuova Magrini Galileo költségeinek egyötödét, illetve a saját költségei egyötödét. A Siemens Transmission & Distribution SA és a Nuova Magrini Galileo viseli a saját költségeinek négyötödét és a Bizottság költségeinek négyötödét.**

Pelikánová Jürimäe Soldevila Fragoso

Kihirdetve Luxembourgban, a 2011. március 3-i nyilvános ülésen.

Aláírások

Tartalomjegyzék

A jogvita előzményei ..... II - 809

I – A felperesek és a VA Tech-csoport ..... II - 809

II – A GIS és a pert megelőző eljárás ..... II - 810

III – A megtámadott határozat ..... II - 812

Az eljárás és a felek kérelmei ..... II - 815

A jogkérdésről ..... II - 818

I – A megsemmisítés iránti kérelmekről ..... II - 818

A – Az EK 81. cikknek és az EGT-Megállapodás 53. cikke (1) bekezdésének, valamint az 1/2003 rendelet bizonyos rendelkezéseinek megsértésére alapított, első jogalapról ..... II - 818

1. Az állítólagos jogsértés bizonyításának hiányára alapított részről .... II - 819

a) A felek érvei ..... II - 819

b) A Törvényszék álláspontja ..... II - 820

2. Az állítólagos jogsértés időtartamával kapcsolatos értékelési hibákra alapított részről ..... II - 822

a) Azon időpontról, amelyen a felperesek megszakították a jogsértésben való részvételüket ..... II - 823

A felek érvei ..... II - 823

A Törvényszék álláspontja ..... II - 824

b) Azon időpontról, amikortól a VA Tech vállalkozás ismét részt vett a jogsértésben ..... II - 828

A felek érvei ..... II - 828

A Törvényszék álláspontja ..... II - 829

c) A jogsértés végének időpontjáról ..... II - 832

A felek érvei ..... II - 832

A Törvényszék álláspontja ..... II - 832

3. Az állítólagos jogsértés 1998. július 16-át megelőző időszakra vonatkozó elévülésére alapított részről ..... II - 835

a) A felek érvei ..... II - 835

b) A Törvényszék álláspontja ..... II - 836

4. A kiszabott bírságok túlzott mértékén alapuló részről ..... II - 840

a) A lényegében a vállalkozás közösségi versenyjog szerinti fogalmának Bizottság általi téves értelmezésén alapuló első négy kifogásról ..... II - 841

A felek érvei ..... II - 841

A Törvényszék álláspontja ..... II - 847

– A büntetések és joghátrányok egyéniesítésének elvéről .... II - 847

– A különböző társaságokról, amelyeknek a kartellben részt vevő vállalkozások magatartása betudható, és a bírságok megfizetéséért való egyetemleges felelősségre vonatkozó szabályok alkalmazásáról ..... II - 853

– A VA Tech vállalkozás esetében kiszámított kiindulási összeg Reyrolle-ra, SEHV-re és Magrinire való alkalmazásakor az utóbbiak egyedi körülményeinek figyelmen kívül hagyásáról ..... II - 864

– A jogsértés időtartama miatti emelésről ..... II - 868

– A forgalom 10%-ának megfelelő felső határról ..... II - 870

b) Az ötödik kifogásról, amely azon alapul, hogy a Bizottság tévesen állapította meg a Reyrolle felelősségét az anyavállalatáén felül ..... II - 873

A felek érvei ..... II - 873

A Törvényszék álláspontja ..... II - 873

c) A ne bis in idem elvének megsértésére alapuló, hatodik kifogásról ..... II - 874

A felek érvei ..... II - 874

A Törvényszék álláspontja ..... II - 875

d) A bírság mérséklésének hiányára alapított, hetedik kifogásról .. II - 877

A felek érvei ..... II - 877

A Törvényszék álláspontja ..... II - 878

– Az enyhítő körülményekről ..... II - 878

– Az engedékenységi közlemény alkalmazásáról ..... II - 881

B – A lényeges eljárási szabályok, és különösen a felpereseknek a meghallgatott tanúhoz kérdések intézésével kapcsolatos, az EJEE 6. cikke (3) bekezdése d) pontjából következő jogának, valamint a tisztességes eljáráshoz való jognak a megsértésére alapított, második jogalapról ..... II - 884

A felek érvei ..... II - 884

A Törvényszék álláspontja ..... II - 885

II – A módosításra vonatkozó kérelmekről ..... II - 886

A – Az SEHV-vel és a Magrinivel szemben kiszabott bírságokról ..... II - 887

B – A Reyrolle-lal, a Siemens Österreichhal és a KEG-gel szemben kiszabott bírságokról ..... II - 893

A költségekről ..... II - 895